

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูล เรื่อง กระบวนการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ในการเลือกตั้งท้องถิ่นระหว่างผู้มีสิทธิเลือกตั้งกับผู้สมัครรับเลือกตั้งในเขตอำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี ผู้วิจัยได้แบ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูล ออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ขั้นตอนของการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ในการเลือกตั้งท้องถิ่นระหว่างผู้มีสิทธิเลือกตั้ง กับผู้สมัครรับเลือกตั้ง ในเขตอำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี

ตอนที่ 2 เจาะลึกข้อตกลงเกี่ยวกับแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ในการเลือกตั้งท้องถิ่นระหว่าง

ผู้มีสิทธิเลือกตั้งกับผู้สมัครรับเลือกตั้ง ในเขตอำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี

ตอนที่ 3 ปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ในการเลือกตั้งท้องถิ่น

ระหว่างผู้มีสิทธิเลือกตั้งกับผู้สมัครรับเลือกตั้งในเขตอำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ขั้นตอนของการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ในการเลือกตั้งท้องถิ่นระหว่างผู้มีสิทธิเลือกตั้งกับผู้สมัครรับเลือกตั้ง

ขั้นตอนของการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ในการเลือกตั้ง แบ่งเป็น 2 กลุ่ม

1. การศึกษาในส่วนของกลุ่มตัวอย่างผู้สมัครรับเลือกตั้ง

1.1 ทุนที่ใช้ในการเลือกตั้ง ประกอบด้วย เงิน ผู้สนับสนุน โครงการ/นโยบาย และ คำมั่นสัญญา การช่วยเหลือเกื้อกูล ผลงาน (ในรายที่เคยเป็นผู้บริหารหรือสมาชิกอปท.) จะเห็นว่าทุนเหล่านี้ก็คือผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นในการเลือกตั้งท้องถิ่นนั่นเอง

ผู้วิจัยพบว่า สิ่งของที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งใช้แจกจ่ายให้กับผู้มีสิทธิเลือกตั้งก่อนที่จะประกาศให้มีการเลือกตั้งที่โดดเด่นเช่น กระเป๋าสตางค์ หรือ เสื้อผ้า ที่มีโลโก้ชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้ง

1.2 วิธีการหาเสียง ลงพื้นที่หาเสียงโดยตรง และ หัวคะแนน ลูกน้อง ได้แก่ ผู้สนับสนุนทีมการเมือง แจกแผ่นพับ การปราศรัยหาเสียงในที่สาธารณะ

ผู้วิจัยพบว่า ก่อนที่จะประกาศให้มีการเลือกตั้ง กลุ่มการเมืองท้องถิ่นก็ได้ทำการหาเสียงกับหน่วยงานภาครัฐเช่น ที่สำนักงานเทศบาลฯ สำนักงานองค์การบริหารส่วนตำบล หรือตามชุมชน หมู่บ้านแล้ว และแจกสิ่งของด้วย

การกระทำดังกล่าวถือว่าไม่ผิดกฎหมายการเลือกตั้ง ตามประกาศคณะกรรมการการเลือกตั้งเรื่องวิธีการหรือลักษณะต้องห้ามในการหาเสียงเลือกตั้งฯ เพราะยังไม่ประกาศให้มีการเลือกตั้ง หรือยังไม่เข้าสู่ห้วงการเลือกตั้ง หากแต่เป็นการสร้างความสัมพันธ์ในลักษณะเชิงแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ต่างเกื้อกูลกันและกัน

1.3 การวางพื้นฐานทางการเมือง ด้วยการพบปะประชาชน ส่วนใหญ่ผู้สมัครรับเลือกตั้งต้องการให้ประชาชนได้ทราบผลงานที่เป็นการพัฒนาส่วนรวม ทั้งด้านสังคมและผู้ด้อยโอกาส

ผู้วิจัยพบว่า มีผู้สมัครรับเลือกตั้งในพื้นที่ ที่พยายามสร้างมูลค่าให้กับตัวเอง โดยการอาสาเป็น ผู้นำในพิธีทางศาสนาที่วัด หรือแม้แต่การเข้าร่วมกิจกรรมที่สำคัญต่างๆ ในท้องถิ่น ทั้งนี้โดยไม่มีเงินค่าตอบแทนให้แต่เป็นการสร้างความคุ้นเคยกับชุมชนและเรียกคะแนนเสียง อีกวิธีหนึ่ง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างผู้สมัครรับเลือกตั้ง จำนวน 10 คน สามารถนำมาประมวลผลภาพรวม ตัวอย่างการสัมภาษณ์ที่มีความเห็นว่า ขั้นตอนของการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์เกี่ยวกับการเลือกตั้งท้องถิ่น โดยนำไปให้เอง หรือ ฝากคนสนิทใกล้ชิดเอาไปให้ (หัวคะแนน) รวมทั้งมีการติดต่อกับหัวคะแนน หรือ ประธานชุมชน กรรมการชุมชน นำบัญชีรายชื่อไปปรับเงินที่บ้านของผู้สมัครรับเลือกตั้งเพื่อนำไปแจกจ่ายให้กับผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ที่สนับสนุนกลุ่มตนเอง

การกระทำดังกล่าว ผู้วิจัยเห็นว่าโอกาสที่จะแจ้งเรื่องการทำความผิดของผู้สมัครรับเลือกตั้งตามประกาศคณะกรรมการการเลือกตั้งฯ ทำได้ยาก เนื่องจากเป็นการกระทำที่สมยอมกันโดยมีทัศนคติของความเชื่อถือต่อกันและความสัมพันธ์กันส่วนตัว จึงไม่มีการร้องเรียนการทำ ความผิดของทั้งสองฝ่ายให้คณะกรรมการการเลือกตั้งตรวจสอบได้

ข้อมูลของผู้สมัครรับเลือกตั้ง ให้ข้อมูลที่คล้ายกันว่า ส่วนใหญ่ทุน ก็จะเป็น เงิน และผู้สนับสนุน ที่ถือว่าสำคัญ ในส่วนของการวางพื้นฐานทางการเมืองเพื่อลงสมัครรับเลือกตั้ง ได้แก่การให้ความช่วยเหลือคนในชุมชนในพื้นที่ ซึ่งบางครั้งเป็นนโยบายต่อเนื่อง และทำอย่างต่อเนื่อง ส่วนผู้ที่ช่วยเหลือให้การเลือกตั้งเป็นไปแบบชนะและมีประสิทธิภาพเหนือคู่แข่งได้แก่

ประธานชุมชน กำนันผู้ใหญ่บ้าน หัวหน้า และ กลุ่มผู้สนับสนุน ซึ่งล้วนมีความสำคัญเท่ากันหมด

ผู้วิจัยพบว่า ประธานชุมชนในแต่ละชุมชนมีความสำคัญอย่างมาก และเป็นบุคคลที่กลุ่มการเมืองเข้าพบและตรวจสอบฐานคะแนนเสียงภายใต้ความสัมพันธ์ที่ช่วยเหลือพึ่งพิงกันมา และประธานชุมชน หรือ คณะกรรมการชุมชนก็มีความกระตือรือร้นที่จะช่วยผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ตนเองมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดและมีการกำหนดผลประโยชน์ทั้งให้กับผู้มีสิทธิเลือกตั้งและผู้ที่จะช่วยเหลือกลุ่มการเมืองของตน โดยมีการเรียกให้กรรมการชุมชนหรือประธานชุมชน หัวหน้าคนกลางไปปรับเงินที่บ้านของผู้สมัครรับเลือกตั้ง

ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่มีความเห็นว่า ขั้นตอนของการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ไม่มีความสลับซับซ้อนมาก แต่อาศัยความไว้วางใจ ความสัมพันธ์ส่วนตัว และทำการแลกเปลี่ยนกันแบบง่ายๆ มีทั้งการให้โดยตรงและโดยผ่านคนกลางหรือหัวหน้า

สำหรับผลประโยชน์ที่ทั้งสองฝ่ายต่างได้รับการตอบแทน ประกอบด้วย เงินสิ่งของค้ำประกันสัญญา และ คะแนนที่ทำให้ชนะคู่แข่ง การพัฒนาโครงการในพื้นที่ (ถนน ไฟฟ้า ฯลฯ)

เงิน ยังคงเป็นปัจจัยในการแลกเปลี่ยนที่สำคัญ ผู้วิจัยพบว่า ผู้สมัครรับเลือกตั้งได้ติดต่อให้ประธานชุมชนหรือกรรมการชุมชนเข้าไปพบที่บ้านและมอบเงินให้ เพื่อนำไปแจกให้กับผู้มีสิทธิเลือกตั้งตามบัญชีรายชื่อ

ผู้สมัครรับเลือกตั้ง จะทำการตรวจสอบรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง และวางแผนในการลงพื้นที่เพื่อหาเสียงของทีมงาน โดยมีการแต่งตั้งผู้รับผิดชอบในแต่ละเขตพื้นที่ ที่ชัดเจน ง่ายต่อการหาเสียงและควบคุมทั้งเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการหาเสียง มีการวางแผนกลยุทธ์ เทคนิคและการจัดการอย่างมืออาชีพ เช่น มีการจ้างอาจารย์มหาวิทยาลัย ที่ชำนาญการทำวิจัย ทำโพลล์ สํารวจฐานเสียงให้กับกลุ่มของตนเองดังตัวอย่างการสัมภาษณ์

ผู้ให้สัมภาษณ์รายที่ 1 เป็นอดีตผู้สมัครรับเลือกตั้ง แต่ปัจจุบันดำรงตำแหน่งผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ให้ข้อมูลและความคิดเห็นว่า “การแลกเปลี่ยนผลประโยชน์เกิดขึ้นจริง และเห็นว่ามีผลสำคัญต่อผลการเลือกตั้ง (การชนะการเลือกตั้ง)” โดยมีลำดับขั้นตอน หรือเทคนิค ดังนี้

1. ขอคัดรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตพื้นที่จากสำนักงานเทศบาลฯ หรืออำเภอ เพื่อตรวจสอบดูรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งว่ามีจำนวนที่แน่นอนเท่าไร และทำการแบ่งสรรรายชื่อผู้มีสิทธิออกในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน ให้กับหัวหน้า คนใกล้ชิด ได้สำรวจและดำเนินการหาเสียงเบื้องต้น

2. จ้างอาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยจัดทำโพลล์ โดยได้ดำเนินการ 2 ครั้ง เพื่อตรวจสอบฐานเสียงของกลุ่ม โดยจัดแบ่งการทำเป็น 2 ครั้งคือ

ครั้งแรก ทำก่อนจัดให้มีการเลือกตั้ง เพื่อทดสอบว่ากลุ่มการเมืองของตนมีจุดอ่อนจุดแข็ง หรือมีข้อเสียเปรียบอย่างไร จากนั้นก็นำข้อมูลมาพิจารณา อีกทั้งยังสามารถประเมินคู่แข่งได้เป็นข้อมูลเบื้องต้นที่สำคัญ ว่ามีจำนวนคะแนนเสียง ประมาณเท่าไร? โกล้เคียงกับที่ตั้งประมาณการไว้หรือไม่ โดยมีบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งฯ ประกอบพิจารณาเทียบเคียง

ครั้งที่สอง ทำก่อนเลือกตั้งสักประมาณ 1 อาทิตย์ เพื่อตรวจสอบฐานคะแนนเสียงอีกครั้งว่าตรงจุด หรือพื้นที่ไหนที่ฐานเสียงเราไม่แน่นอน ก็จะได้นำผลที่ได้ไปประเมินสถานการณ์หาวิธีที่จะดำเนินการให้ฝ่ายตนได้เปรียบ (การจ่ายเงินให้กับผู้มีสิทธิฯ)

3. ขั้นตอนการแลกเปลี่ยน มีทั้งการจ่ายโดยตรงโดยผู้สมัครฯ เอง และ จ่ายผ่านคนกลาง/หัวคะแนนโดยวิธีตกลงไว้ ซึ่งไม่มีความสลับซับซ้อน เช่น

3.1 จ่ายก่อนการเลือกตั้ง

3.1.1 จ่ายตรง ได้แก่ การที่ผู้สมัครรับเลือกตั้ง ลงพื้นที่พบปะ โดยมีผู้นำชุมชนหรือหัวคะแนนในพื้นที่ พาไปและจ่ายด้วยตนเองพร้อมแนะนำตัวและพร้อมผู้สมัครท่านอื่นด้วย ซึ่งในการจ่ายตรงนี้ จะทราบรายชื่อแล้วจากการที่ได้สำรวจตรวจสอบกับบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

3.1.2 จ่ายผ่านคนกลาง แต่ส่วนใหญ่ จะไม่มาก เพราะเกรงว่าหัวคะแนนหรือคนกลาง ที่บางทีอาจจะมีการยกยอกไว้ด้วย นั่นคือ จ่ายไม่ครบจำนวนผู้มีสิทธิฯ ที่นับไว้ แต่ก็มีเทคนิคบอกคนกลาง (หัวคะแนน) ว่าถ้าชนะการเลือกตั้งจะมีค่าตอบแทนเพิ่มอีกรอบ (เช่น พาไปเที่ยวทัศนศึกษาดูงาน หรือ จัดอบรมให้กับคณะกรรมการชุมชน ชมรมต่างๆ)

สำหรับการจ่ายผ่านคนกลางนี้ ส่วนใหญ่จะจ่ายผ่านประธานชุมชนหรือกรรมการชุมชน โดยให้นำบัญชีรายชื่อไปรับเงินแล้วนำเงินมาแจกจ่ายผู้มีสิทธิเลือกตั้งต่อไป

3.2 จ่ายหลังการชนะการเลือกตั้ง ซึ่งในการจ่ายหลังชนะการเลือกตั้ง ก็มีเงื่อนไขของการจ่าย ซึ่งจะจ่ายมาก ถ้าได้ยกทีม (เพิ่มโบนัส) และ จ่ายไม่มาก ตามสัดส่วนถ้าไม่ชนะยกทีม

3.2.1 ลงพื้นที่จ่ายเอง และพร้อมขอบคุณ สานสัมพันธ์การทำงานร่วมกัน

3.2.2 จ่ายผ่านคนกลาง ซึ่งเป็นคนที่คอยประสานไว้แต่เบื้องต้นอยู่แล้ว

ผู้ให้สัมภาษณ์คนเดิม ได้เล่ารายละเอียดให้เพื่อเป็นข้อมูลในการวิจัยว่า “กลุ่มของผม ทำการจ่ายก่อนการเลือกตั้ง โดยจ่ายด้วยตัวเอง และจ่ายผ่านคนกลาง และจ่ายหลังการชนะเลือกตั้งโดยจะจ่ายมากขึ้น ถ้าชนะเลือกตั้งแบบยกทีม” (สัมภาษณ์นาย ก ผู้สมัครสมาชิกสภาเทศบาล เมื่อวันที่ 28-29 กันยายน 2554 และ วันที่ 20 ตุลาคม 2554)

จากการสังเกตในพื้นที่ที่ผู้วิจัยพบว่าทางกลุ่มการเมืองได้ลงหาเสียงก่อนจะประกาศให้มีการเลือกตั้งในท้องถิ่น โดยมีการหาเสียงในสถานที่ราชการและมอบกระเป๋าและนามบัตรให้กับพนักงาน ข้าราชการและลูกจ้าง ของหน่วยงานรัฐ ซึ่งตามหลักกฎหมายการเลือกตั้งถือว่ากระทำได้ เพราะตราบเท่าที่ยังไม่ประกาศจัดให้มีการเลือกตั้ง

สำหรับวิธีการหาเสียง ข้อมูลที่ได้ทราบก็มีทั้งการหาเสียงทางตรง มีการปราศรัยใหญ่ และย่อยมีการตั้งวงแชร์ร่วมกิจกรรม โดยใช้ความสัมพันธ์ใกล้ชิดสนิทสนมส่วนตัว และมีการรวบรวมสมาชิกเข้าร่วมงาน ดังเช่น ผู้ให้สัมภาษณ์รายที่ 1 ได้เล่าถึง กระบวนการในการหาเสียงไว้ ดังนี้

การหาเสียงเลือกตั้ง ประกอบด้วยรูปแบบหาเสียง 3 รูปแบบ

1. การหาเสียงทางตรง โดยมี 2 หรือ 3 ช่วงเวลาที่เข้าพบโดยตรง

การพบครั้งแรก ได้แก่ การเดินพบปะกับชาวบ้านโดยตัวเองและกลุ่มทีมงาน เป็นการเดินเคาะประตูบ้าน แนะนำตัว และผู้สมัครท่านอื่นๆ พร้อมกับชูนโยบายหาเสียง ที่จะทำให้กับทางชุมชน ชาวบ้านและ แจกแผ่นพับที่มีเบอร์ผู้สมัครรับเลือกตั้ง และก่อนหน้านั้น ได้แจกกระเป๋าซึ่งมีสัญลักษณ์ชื่อและทีมงาน เสื้อของกลุ่ม (ก่อนจะประกาศให้มีการเลือกตั้ง) และเน้นย้ำว่าจะมาพบอีกครั้งหนึ่ง

การพบครั้งที่สอง ได้แก่ การดำเนินการทักทายปราศรัย ถามถึงปัญหา ความต้องการ และคำมั่นสัญญาถ้าชนะการเลือกตั้งจะทำผลงานอะไรบ้าง เป็นการรับปากเบื้องต้น พร้อมกับสินน้ำใจ (ของใช้ส่วนตัว และเงินจำนวนหนึ่ง) ซึ่งในการหาเสียงครั้งล่าสุดมีการใช้เงินเพิ่มมากขึ้น

2. การปราศรัยใหญ่ และ ย่อย ซึ่งส่วนใหญ่แล้วหัวคะแนน ลูกทีมจะเกณฑ์คนเข้ามา นั่งฟังพร้อมกับ กลุ่มการเมืองก็จะ โชว์ผลงาน ตามนโยบายหลักๆ ที่ได้พิมพ์ประชาสัมพันธ์ และเดินทักทายผู้เข้าฟังทุกคน โดยมีการแบ่งและช่วยเหลือกันในทีม ซึ่งขั้นตอนนี้ ก็มีการแจกสินน้ำใจ ค่าน้ำชา รวมทั้งค่าน้ำมันรถ แต่เป็นการจ่ายแบบมีขั้นตอนและเทคนิค

ผู้สมัครรับเลือกตั้งคนหนึ่งให้ข้อมูลว่า “การหาเสียง ลงพบปะประชาชนตามชุมชน และมีการปราศรัยใหญ่แบบทีมในสถานที่จัดให้ ที่ลานวัฒนธรรม”(สัมภาษณ์นาย ก ผู้สมัครสมาชิกสภาเทศบาล เมื่อวันที่ 28 -29 กันยายน 2554 และ วันที่ 20 ตุลาคม 2554)

ผู้สมัครรับเลือกตั้ง ให้ข้อมูลว่า “ในการปูพื้นฐานทางการเมือง ก่อนการเลือกตั้งก็ได้ลงพื้นที่ พุดคุย ให้ความช่วยเหลือประชาชน”

“ วิธีการหาเสียง ได้จัดตั้งทีมหาเสียง มีหัวคะแนนก็คนใกล้ชิด คนที่ประชาชนรู้จักเช่น อดีตสมาชิกสภาอบต. ผู้ใหญ่บ้าน ขอคัดบัญชีผู้มีสิทธิเลือกตั้ง และนำมาคัดแยกแบ่งเป็นพื้นที่ที่เราเป็นต่อ และพื้นที่ของกลุ่มแข่ง ในส่วนหลังจะยังไม่ค่อยเจาะลึก และลงพื้นที่หาเสียงโดยตรง

คือพาทีมงานลงเคาะประตูทุกบ้าน โขว้นโยบาย และผลงานเก่าๆที่เคยทำ ” (สัมภาษณ์นาย ช ผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกอบต.หนองบอนแดง เมื่อวันที่ 17 กันยายน 2554)

3. การตั้งวงแชร์ หรือ รวมกลุ่มกิจกรรม เช่น ชมรมช่างเสริมสวย ก็ตั้งเป็นวงแชร์ช่างเสริมสวย ชมรมช่างเสริมสวย ชมรมแอโรบิค ก็ตั้งเป็นวงแชร์แอโรบิค โดยมีจุดประสงค์เพื่อพบปะสังสรรค์ มีทานอาหารร่วมกันในบางครั้ง จัดทัศนศึกษาดูงาน มีจัดงานวันเกิดให้สมาชิกในกลุ่มชมรม และ เพื่อกระชับความสัมพันธ์ตลอดเวลา มีแจกรางวัล หรือ เล่นเกมมอบของรางวัล

ในส่วนของการประชุมชมชน ผู้สมัครรับเลือกตั้ง ได้ให้การช่วยเหลือดูแลกันมาตลอด และในช่วงของการหาเสียงก็ดำเนินการกระชับความสัมพันธ์มากขึ้นกว่าปกติ ดังตัวอย่างคำสัมภาษณ์ เช่น ผู้ให้สัมภาษณ์ผู้สมัครรับเลือกตั้งรายที่ 1 ยังได้ให้ข้อมูล“ในส่วนของประธานชมชน ซึ่งเป็นคนที่ชาวบ้านให้ความเคารพนับถือ ซึ่งก็เป็นหนึ่งในฐานเสียงที่สำคัญ ทางกลุ่มของเราก็มีน้ำหล่อเลี้ยง และตอบแทนกันอยู่เสมอ นอกจากนั้น ยังมี เครือข่ายจักรยานยนต์รับจ้าง ที่สำคัญไม่แพ้กัน ก็ได้รับการดูแลจากเรา”

“จัดดำเนินการตั้งวงแชร์” เช่น แชร์กลุ่มเสริมสวย แชร์กลุ่มแอโรบิค แชร์กลุ่มสตรีซึ่งวงแชร์ คือ หมายถึงการบริหารเงินก้อนหนึ่งในกลุ่มและนำดอกผลนั้นมาเป็นค่าใช้จ่ายในการพบปะสังสรรค์ กินเลี้ยงกันในกลุ่ม เพิ่มช่องทางความสัมพันธ์ส่วนตัวให้แน่นหนา (สัมภาษณ์นาย ก ผู้สมัครสมาชิกสภาเทศบาล เมื่อวันที่ 28 -29 กันยายน 2554 และ วันที่ 20 ตุลาคม 2554)

นอกจากนั้น กลุ่มว่าที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งของผู้ให้สัมภาษณ์ ยังได้ขอจดทะเบียนจัดตั้งวิฑูชมชน ถือว่าเป็นสื่อที่ทำให้ทีมได้เปรียบ ซึ่งก็มีมานานแล้ว มีการจัดรายการทั้งแนะนำผลงานหรือ การกล่าวอวยพรวันเกิดให้กับคนในชมชนได้ทราบเกิดความประทับใจ ซึ่งเป็นกลยุทธ์ที่จะอยู่ในใจของชาวบ้าน เช่นจากการสัมภาษณ์ ดังนี้

ผู้สมัครรับเลือกตั้งรายที่ 1 ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า “กลุ่มของเราได้จัดตั้งวิฑูชมชน นานแล้วเพื่อใช้ในการหาเสียง ประชาสัมพันธ์ความเคลื่อนไหวของกลุ่มมาตลอด มีทั้งมอบของขวัญในวันเกิดของชาวบ้านจับรางวัลและแจ้งข่าวทางการให้ประชาชนทราบขณะเดียวกันก็วิจารณ์ผู้บริหารกลุ่มอื่น”

“ในส่วนของการสัมพันธ์เครือข่ายท้องถิ่น กับ กำนันคนดังของเมืองชล ก็มีโอกาสดได้พบปะและแลกเปลี่ยนทัศนคติ แต่ไม่เคยไปของบอุดหนุนในการหาเสียงเลือกตั้งให้กับกลุ่มตน แต่ก็ได้ทราบว่ามีการของกลุ่มคู่แข่งกันไปติดต่อบ และขอความช่วยเหลือจาก กำนันคนดัง” และพร้อมกันนี้ได้ให้ข้อมูลว่า “ตนเห็นว่ากำนันคนนี้ เป็นคนใจกว้างให้ความช่วยเหลือกับทุกคนแบบไม่ลำเอียง เมื่อถึงวันเกิดกลุ่มของตนก็นำกระเช้าดอกไม้เข้าร่วมอวยพร หรือเข้าเยี่ยมตามโอกาส

อำนวยความสะดวกซึ่งโดยลักษณะแล้ว เขาก็เหมาะสมกับที่ได้รับการชื่นชมยกย่องจากหลายๆฝ่าย ”
(สัมภาษณ์นาย ก ผู้สมัครสมาชิกสภาเทศบาล เมื่อวันที่ 28 กันยายน 2554)

ส่วนกลเม็ดในการจัดการเลือกตั้งที่สำคัญ ก็มีการย้ายคนเข้ามาในพื้นที่ เช่นจากการสัมภาษณ์ถึงขั้นตอนและพบว่า ประชาชนไม่เข้าใจกระบวนการหรือความเป็นประชาธิปไตย รวมทั้งไม่เห็นความสำคัญของการเลือกตั้ง ดังนี้

ผู้สมัครรับเลือกตั้งให้สัมภาษณ์ว่า “มีการรณรงค์หาเสียงก่อน โดยบอกกล่าวคนใกล้ชิดญาติ เพื่อนสนิทและดำเนินการ ตามลำดับ กล่าวคือ

1. ย้ายคนเข้ามาในพื้นที่
2. คู่พื้นที่ ที่คิดว่าเรามีฐานเสียงอ่อนหรือเป็นรองคู่ต่อสู้ ก็ให้หัวคะแนน หรือคนที่ไว้วางใจเข้าไปซื้อบัตรประชาชนเอาไปเก็บไว้ก่อน ก่อนที่จะถึงวันลงคะแนนเสียงเลือกตั้งก็ให้นำมาคืนเจ้าของบัตร ซึ่งวิธีการนี้ ก็ให้คณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งที่สนิทได้ตรวจสอบดูว่าบุคคลนี้ได้มาใช้สิทธิเลือกตั้งหรือยัง
3. มีการลงพื้นที่และนำของมอบให้ (มีแจกเงินบ้าง แต่ส่วนใหญ่เป็นสิ่งของ) แต่ก็คิดว่า คงแพ้เพราะเงินไม่ถึง”

ผู้สมัครรับเลือกตั้งรายที่ 2 ยังเล่าว่า “ ทีมของผมแพ้ ทุนที่สำคัญก็หนีไม่พ้น เงิน และยังมี เทคนิคด้วยการปล่อยข่าวทำลายคู่ต่อสู้ ส่วนของการหาเสียงก็ลงพื้นที่ด้วยตนเอง และก็ให้ทีมงานหัวคะแนนลงพื้นที่ช่วยอีกทาง ”

“มีการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์แน่นอน ในส่วนตรงนี้ มีการย้ายคนเข้ามาในพื้นที่ ก่อนจะมีการเลือกตั้งอยู่แล้วด้วย”

“มีบุคคล 2 กลุ่ม ที่สำคัญ 1.กลุ่มเลือกทีมเราประจำทุกครั้งอยู่แล้วที่มีการเลือกตั้ง และ 2.กลุ่มที่นานๆ ครั้ง ถึงจะมาใช้สิทธิเลือกตั้ง ซึ่งกลุ่มนี้มีผลต่อคะแนนความขัดแย้งทาง”
(สัมภาษณ์นาย ข ผู้สมัครสมาชิกสภาอบต.หนองไผ่แก้ว เมื่อวันที่ 18 ตุลาคม 2554)

ในบางพื้นที่ ที่มีความเข้มข้นของการเมืองท้องถิ่น เช่น ในเขตขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองบอนแดงพบว่า เกิดความขัดแย้งอย่างรุนแรง การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งของทุกฝ่ายเป็นไปอย่างระมัดระวังคู่แข่งอีกทั้งประชาชนส่วนใหญ่ก็ยังยึดติดกับผู้สมัครที่ตนเคารพนับถือ และมีบุญคุณ ถึงแม้จะมีผลประโยชน์ในการแลกเปลี่ยน (มีการจ่ายเงินหัวละ 1,000 บาท) ซึ่งจำนวนนี้ถือว่าน้อย เพราะในอนาคตอาจจะสูงกว่า 2,000 บาท ซึ่งคาดการณ์ว่าจะมีการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ในอีก 2-3 เดือนข้างหน้าแต่การหาเสียงได้เริ่มต้นเรียบร้อยแล้วอย่างไม่เป็นทางการ ตัวอย่างคำสัมภาษณ์ ดังนี้

ผู้สมัครรับเลือกตั้งอีกราย เล่าว่า “เงิน และ ผู้สนับสนุน มีความสำคัญมาก โดยเฉพาะกลุ่มของสมาชิกอบต. ที่คอยสนับสนุนและเป็นฐานในการหาเสียงที่ดีเยี่ยม เพราะทุกคนอยู่ใกล้ชิดกับประชาชนดังนั้นเราต้องมีใจให้เขาเสมอ”

“การวางพื้นฐานทางการเมือง ได้แก่ การช่วยเหลือชาวบ้านมาตลอดเวลา ลงพื้นที่ พบปะชาวบ้าน หรือแม่แต่เราก็ขอความช่วยเหลือจากชาวบ้านเหมือนกัน”

“มีการจ่ายเงินผลประโยชน์แน่นอน สูงถึง 1,000 บาทต่อหัว แต่ในข้าราชการไม่มี”

นอกจากนี้ ผู้สมัครรับเลือกตั้ง รายดังกล่าวยังได้เล่าวิธีการจัดการช่วงเลือกตั้งว่า “มีการจัดตั้งทีมงาน จัดตั้งหัวคะแนน (อดีตสมาชิกอบต.) รวบรวมผู้กว้างขวางที่ชาวบ้านรู้จัก ซึ่งส่วนใหญ่ก็มีการไป-มาหาสู่กันอยู่ก่อนการเลือกตั้ง จากนั้น ก็รวบรวมบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งในพื้นที่ แบ่งตามเขต หมู่บ้านที่เราคุ้นเคย แต่ไม่ค่อยเจาะไปที่ พื้นที่ของกลุ่มแข่งขันมากหนักช่วงแรก โดยการลงพื้นที่หาเสียงด้วย ตนเองและทีมงาน เคาะประตูทุกบ้าน โจรวันโยบาย ผลงานเก่าๆ และ โครงการที่จะจัดการแก้ไขปัญหาให้กับชาวบ้านส่วนใหญ่ ก็เป็นถนนหนทาง ไฟฟ้า น้ำประปา”

“ในช่วงหาเสียงเลือกตั้ง งดการจัดเลี้ยงให้กับชาวบ้าน เพราะคู่แข่งขันก็จ้องเล่นงานถ้าหากเราทำผิดไปก็จะโดนส่วนใหญ่ก็กินในกลุ่มของตนเอง แต่เมื่อสำเร็จแล้วก็จัดเลี้ยงขอบคุณชาวบ้าน”

“เป็นสมาชิกอบต.และรองนายกอบต.มากกว่า 8 สมัยแล้ว ชาวบ้านรักผม”

“ยอมรับว่าการเมืองที่นี่เข้มข้นมาก มากกว่าทุกท้องถิ่นในเขตอำเภอ”

“ส่วนการย้ายคนนอกพื้นที่เข้ามาก่อนจัดการเลือกตั้งนั้นผมขอยืนยันไม่มี”

“ทุนที่ใช้ในการเลือกตั้ง ประมาณ 2 ล้านบาท ยังไม่รวมบริจาคต่างๆ” (สัมภาษณ์ นาย ช ผู้สมัครสมาชิกสภาอบต.หนองบอนแดง เมื่อวันที่ 17 กันยายน 2554)

สัมภาษณ์ผู้สมัครรับเลือกตั้งรายที่ 3 เล่าว่า “ทุนที่ใช้สำคัญได้แก่ เงิน วิธีการหาเสียงก็มีสมาชิกเข้าร่วมงาน เดินหาเสียงตามปกติ ไม่มีการหาเสียงผ่านคนกลาง ทุกคนลงพื้นที่เหมือนกันช่วยกัน และก็มี การจัดการให้กลุ่มชุมชนที่สนิทกับเรา ช่วยหาเสียงอีกทาง แบบพึ่งพาอาศัยกัน”

“ส่วนการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์เชื่อว่ามิ ให้เงิน และมีฝากคนกลางไปให้แน่นอน” (สัมภาษณ์นาย ค ผู้สมัครสมาชิกสภาอบต.บ้านบึง เมื่อวันที่ 28 กันยายน 2554)

สัมภาษณ์ผู้สมัครรับเลือกตั้งรายที่ 4 “การประชาสัมพันธ์ โฆษณา ค่าสมัครฯ ล้วนเป็นทุน ในส่วนตัวการวางพื้นฐานทางการเมือง ก็มีการณรงค์หาเสียงเรื่อยๆ”

“เชื่อว่า มีการแลกเปลี่ยน โดยการชักนำของผู้นำในท้องถิ่นซึ่งมีอิทธิพลมาก” (สัมภาษณ์นาย ง ผู้สมัครสมาชิกสภาอบต.หนองบอนแดง เมื่อวันที่ 28 กันยายน 2554)

สัมภาษณ์ผู้สมัครรับเลือกตั้งรายที่ 6 “ทุนที่ใช้ในการเลือกตั้ง ได้แก่ เงิน การจัดเลี้ยง และวิธีการหาเสียงก็ผ่านคนกลาง และพาทีมลงหาเสียงในพื้นที่ด้วย”

“ในฐานะอดีตผู้สมัครรับเลือกตั้ง แต่ปัจจุบันดำรงตำแหน่งผช.ผู้ใหญ่บ้านหญิง ก็มีความรู้สึกว่าการวางพื้นฐานทางการเมือง ได้แก่ สร้างผลงานตัวเองให้เป็นที่ประจักษ์ เน้นการช่วยเหลือสังคมออกงานบ่อยๆ เชิญผู้สูงอายุ รวมทั้งจัดสรรสวัสดิการของรัฐให้กับผู้ด้อยโอกาส”

“มีการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ เรื่องเงินสำคัญ ผ่านห้วคະແນน โดยเฉพาะกำนันผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งเป็นห้วคະແນนที่สำคัญ” (สัมภาษณ์นาง ง ผู้ใหญ่บ้าน/อดีตผู้สมัครสมาชิกสภา อบต.หนองบอนแดง เมื่อวันที่ 17 กันยายน 2554)

2. การศึกษาในส่วนของกลุ่มตัวอย่างผู้มีสิทธิรับเลือกตั้ง

จากการศึกษาข้อมูลของผู้มีสิทธิเลือกตั้งส่วนใหญ่ จะมีการติดตามประวัติผลงาน นโยบายในการหาเสียง และมีความสัมพันธ์ในทางเกื้อกูลกันอยู่แล้ว และทุกคนก็เชื่อว่าการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ส่วนใหญ่ก็จะเกิดขึ้นในระหว่างหาเสียงเลือกตั้ง และในส่วนของความช่วยเหลืออุปถัมภ์กันนั้นเป็นความสัมพันธ์ที่มีก่อนการเลือกตั้ง และก็พบหลังเลือกตั้งในบางกลุ่มตัวอย่าง และบางกลุ่มตัวอย่างก็มีการรับว่ามีทั้งก่อนการเลือกตั้ง ระหว่างเลือกตั้ง และหลังเลือกตั้ง

จากการสังเกตในพื้นที่ ผู้มีสิทธิเลือกตั้งส่วนใหญ่ก็ให้ทัศนคติถือว่าเป็นเรื่องปกติ เพราะเป็นการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน นอกจากนั้นผู้วิจัยยังพบว่า ผู้สมัครรับเลือกตั้งได้ตรวจสอบบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งในพื้นที่ และมอบบัญชีรายชื่อให้กับคณะกรรมการหมู่บ้านหรือคณะกรรมการชุมชนที่มีความสัมพันธ์กันเป็นพิเศษ เพื่อตรวจสอบว่าบัญชีรายชื่อบุคคลใดที่มีแนวโน้มเลือกกลุ่มของตนเองก็จะได้รับเงินตามจำนวนคนในครัวเรือนที่มีสิทธิเลือกตั้ง ซึ่งกรณีนี้จะทำให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งสามารถคำนวณฐานคะแนนเสียงเบื้องต้นได้อย่างใกล้เคียงความจริงและเตรียมพร้อมที่จะจัดทำกลยุทธ์ในการรณรงค์หาเสียงเพื่อสร้างความมั่นใจให้กับกลุ่มตนเองมากขึ้น

ตัวอย่างผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ดังนี้

ผู้ให้สัมภาษณ์รายที่ 1 ให้สัมภาษณ์ว่า “สนใจติดตามกระแสผู้สมัครรับเลือกตั้ง เป็นรายตัวบุคคล โดยเฉพาะรู้จักเป็นการส่วนตัว ”

“มีการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ในการเลือกตั้ง ซึ่งบางครั้งก็ลงมาพบตนด้วยตัวเองพร้อมทีมงาน และ ยังมีบางทีมที่มีห้วคະແນนมาพบแทน” (สัมภาษณ์นาย ผ.ม 1 ผู้มีสิทธิเลือกตั้งเขตบ้านบึง เมื่อวันที่ 23 กันยายน 2554)

ผู้ให้สัมภาษณ์รายที่ 2 “ติดตามนโยบาย ผลงาน และเห็นด้วยว่ามีการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ด้วยการให้เงิน การให้งานทำ และเป็นการลงมาพบด้วยตนเองพร้อมห้วคະແນนจากตน”(สัมภาษณ์นาย ผ.ม. 2 ผู้มีสิทธิเลือกตั้งเขตอ.บ้านบึง เมื่อ กันยายน 2554)

ผู้ให้สัมภาษณ์รายที่ 3 “มีการติดตามเรื่องประวัติ ผลงาน และนโยบาย แต่จะเป็นนโยบายของผู้สมัคร เป็นเครื่องมือในการทำงานและพัฒนาท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์”

“และเชื่อว่า ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ออกไปใช้สิทธิของตนเองตามรัฐธรรมนูญ และเชื่อว่า เห็นว่าการเลือกตั้งมีประโยชน์ ประทับใจแนวนโยบายของผู้สมัครรับเลือกตั้ง”

“การแลกเปลี่ยน เป็นไปได้ทั้งแบบทางตรง ได้แก่ การใช้จ่ายเงินในการเลือกตั้ง และการแลกเปลี่ยนแบบทางอ้อม ในเชิงอุปถัมภ์ การพึ่งพาอาศัยหลังจากผู้สมัครรับเลือกตั้งได้รับเลือก”

“การแลกเปลี่ยน ตกลง สัญญาต่างๆ น่าจะทำก่อนการเลือกตั้ง ซึ่งมีการสำรวจจากทะเบียนที่คัดลอกจากทางอำเภอแล้วจ่ายเงินตามจำนวนผู้ที่มีสิทธิเลือกตั้งในทะเบียนบ้าน” (สัมภาษณ์นาย ผ.ม. 3 ผู้มีสิทธิเลือกตั้งเขตอ.บ้านบึง เมื่อ กันยายน 2554)

ผู้ให้สัมภาษณ์รายที่ 4 “มีการติดตามเรื่องนโยบาย ประวัติ การศึกษาของผู้สมัครรับเลือกตั้ง โดยเฉพาะตำแหน่งของผู้บริหาร ในส่วนของการแลกเปลี่ยนในการเลือกตั้งท้องถิ่น มีให้แบบทางตรง คือ การซื้อเสียงโดยตรง ส่วนการแลกเปลี่ยนทางอ้อม คือ การสัญญาหรือรับปากว่าจะแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนต่างๆ เช่น การฝากเข้าทำงานในหน่วยงาน” (สัมภาษณ์นาย ผ.ม.4 ประธานชุมชน ผู้มีสิทธิเลือกตั้งฯ เมื่อ กันยายน 2554)

ผู้ให้สัมภาษณ์รายที่ 5 “มีการติดตามประวัติส่วนตัวของผู้สมัครรับเลือกตั้ง แบบล้วงลึก ใจซื่อมือสะอาด ส่วนการตัดสินใจเลือก เพราะอยากลองของใหม่ และเน้นผลงานให้กับท้องถิ่น คนในพื้นที่”

“มีการแจกอาหาร (ข้าวสาร) และให้เงิน (500 บาท) ส่วนใหญ่ก็แจกเงิน และบางทีก็ผ่านทางหัวคะแนนในช่วงหาเสียงเลือกตั้ง” (สัมภาษณ์นาย ผ.ม.5 ประธานชุมชน ผู้มีสิทธิเลือกตั้งฯ เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2554)

ผู้ให้สัมภาษณ์รายที่ 6 “มีติดตามเรื่องผลงานและนโยบายที่ผ่านมาของผู้สมัครรับเลือกตั้ง ในส่วนตัวชอบต้องชอบผลงาน ชอบในตัวบุคคล ชอบในพรรคหรือทีม”

“ส่วนตัวแล้ว การแลกเปลี่ยนทางอ้อม เกิดทั้งก่อนเลือกตั้งและหลังเลือกตั้ง” (สัมภาษณ์นาย ผ.ม.6 ชุมชนแสนรัก ผู้มีสิทธิเลือกตั้งอ.บ้านบึง เมื่อ ตุลาคม 2554)

ผู้ให้สัมภาษณ์รายที่ 7 “มีการติดตามประวัติส่วนตัว ความรู้ความสามารถของผู้สมัครรับเลือกตั้งทุกคน ส่วนการตัดสินใจเลือก ดูที่ความสัมพันธ์ส่วนตัวช่วยเหลือกัน”

“มีการแลกเปลี่ยนแน่นอน เพราะเมื่อถึงช่วงเลือกตั้ง ตนจะถูกทาบทามให้ไปช่วยหาเสียงในการเลือกตั้งเสมอ เป็นหัวคะแนน เป็นลูกทีมคอยติดตามและลงหาชาวบ้านเองด้วย มีการติดต่อล่วงหน้าก่อนการเลือกตั้ง มีการแจกของ ในส่วนตนเองยังได้พิเศษ (เบี้ยขยัน) อีก

ทั้งยังได้ฝากบุตรชายของตนเข้าทำงานเป็นพนักงานจ้าง และช่วงหาเสียงก็ได้เงินไว้ใช้สอยและดูแลลูกที่มคนอื่นๆ ด้วย” (สัมภาษณ์ นาย ผ.ม 7 หัวหน้าแผนกกลุ่มการเมืองบ้านบึง ผู้มีสิทธิเลือกตั้งฯ เมื่อวันที่ 25 กันยายน 2554)

ผู้ให้สัมภาษณ์รายที่ 8 “มีการติดตามประวัติผลงาน การพัฒนาคุณภาพชีวิตและ การศึกษา และตัดสินใจลงคะแนนเสียงให้กับผู้สมัครรับเลือกตั้งที่มีนโยบายตรงใจ และมีความสัมพันธ์ส่วนตัวด้วย”

“มีการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์แน่นอน ซึ่งบางคนก็เอามาให้เอง และจากนั้น ก็ส่งคนมาหาเพื่อฝากตัวอีกครั้ง บางคนก็ให้หัวหน้าเอามาให้ก่อนวันเลือกตั้ง” (สัมภาษณ์นาย ผ.ม.8 ชุมชนหนองโคลน ผู้มีสิทธิเลือกตั้งฯ เมื่อ กันยายน 2554)

ผู้ให้สัมภาษณ์รายที่ 9 “มีการติดตามประวัติ นโยบายเกี่ยวกับเศรษฐกิจ และสวัสดิการและตัดสินใจเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งซึ่งเป็นที่พึงในยามเดือดร้อน ช่วยแก้ไขปัญหาให้”

“มีการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ โดยมีการตกลงข้อแลกเปลี่ยนช่วงก่อนการเลือกตั้ง หากผลเป็นไปตามที่ต้องการก็ให้การแลกเปลี่ยน เช่น เงิน สิ่งของ หลังการเลือกตั้ง” (สัมภาษณ์นาย ผ.ม.9 ชุมชนแสนรัก ผู้มีสิทธิเลือกตั้งฯ เมื่อ กันยายน 2554)

ผู้ให้สัมภาษณ์รายที่ 10 “มีการติดตามนโยบายของผู้สมัครรับเลือกตั้ง ในเรื่องของนโยบายสาธารณะ วิสัยทัศน์ที่จะกระทำในอนาคต และ นโยบาย วิสัยทัศน์ ความชอบส่วนบุคคลเกี่ยวกับผู้สมัครฯและสิ่งจูงใจอื่นๆ มีผลต่อการลงคะแนนเสียง”

“อาจมีการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อม เกิดก่อนการเลือกตั้ง” (สัมภาษณ์นาย ผ.ม.10 ชุมชนหนองซำซาก ผู้มีสิทธิเลือกตั้งฯ 23 กันยายน 2554)

ผู้ให้สัมภาษณ์รายที่ 11 “มีการติดตามประวัติ อยู่บ้าง กับนโยบายของผู้สมัคร ซึ่งได้เสนอเกี่ยวกับผลประโยชน์ของประชาชนที่จะได้รับ และ ตัดสินใจเลือกผู้สมัครฯ ที่ช่วยเหลือแก้ไขปัญหา รวมทั้งพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต”

“มีการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์จริง แบบจ่ายตรงเลย” (สัมภาษณ์นาย ผ.ม.11 หัวหน้าแผนกบ้านบึง ผู้มีสิทธิเลือกตั้งฯ เมื่อวันที่ 31 กรกฎาคม 2554)

ผู้ให้สัมภาษณ์รายที่ 12 “ติดตามฟังนโยบายเพื่อจะเลือก อีกทั้งดูผลงานของผู้สมัครฯ ฟังข่าวสารจากเพื่อนในกลุ่ม ส่วนใหญ่ถ้าเป็นไปได้ก็พิจารณาผลงานเก่าๆ เป็นสำคัญ”

“ไม่เคยได้ และคิดว่าไม่มีการซื้อเสียงในการเลือกตั้ง ช่วงก่อนการเลือกตั้ง ผู้สมัครรับเลือกตั้งก็มาพบก่อนลงสมัคร ด้วย” (สัมภาษณ์นาย ผ.ม.12 ผู้มีสิทธิเลือกตั้งเขตอ.บ้านบึง เมื่อ ตุลาคม 2554)

ผู้ให้สัมภาษณ์รายที่ 13 “มีการติดตามผลงาน นโยบาย และจะตัดสินใจลงคะแนนให้กับนโยบายที่เป็นประโยชน์ และเน้นความสัมพันธ์ส่วนตัวกับผู้สมัครรับเลือกตั้ง”

“มีการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์กันจริงทุกระดับการเลือกตั้ง มีการแจกเงิน และอาศัยความสัมพันธ์ส่วนตัวด้วย” (สัมภาษณ์นาย ผ.ม.13 ผู้มีสิทธิเลือกตั้งเขตอ.บ้านบึง เมื่อ วันที่ 18 ตุลาคม 2554)

ผู้ให้สัมภาษณ์รายที่ 14 “มีการติดตามนโยบาย และถ้าเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งคนเก่า ก็จะดูที่ผลงานที่ทำให้กับชาวบ้าน ส่วนการตัดสินใจเลือกผู้สมัครฯ จะพิจารณา นโยบาย ผลประโยชน์ ที่ให้กับชุมชน เช่น การหาเสียงการรับจำนำข้าว การปราบยาเสพติด และจะเน้นผู้สมัครฯ ที่เคยให้ความช่วยเหลืออุปถัมภ์มาตลอด”

“ส่วนตัวได้ยื่นมีการซื้อเสียง แต่สำหรับตนเองไม่มี แต่มีกลุ่มเพื่อนกันมาหาเสียงให้และเสนอเงื่อนไขการสร้างถนน การทำไฟฟ้า ให้กับชุมชน” (สัมภาษณ์นาย ผ.ม.14 ประธานชุมชน ผู้มีสิทธิเลือกตั้งฯ เมื่อวันที่ 5 ตุลาคม 2554)

ผู้ให้สัมภาษณ์รายที่ 15 “ดูประวัติ ครอบครัววงศ์ตระกูล ส่วนข่าวสารการเมืองก็ติดตาม มาตลอด เรื่องการเมืองท้องถิ่นก็ฟังจากเพื่อนๆ เพราะในหมู่บ้านก็มีการตั้งวงเล่ากัน ส่วนใหญ่การตัดสินใจเลือกผู้สมัครฯ จะดูจากการลงมาดูแลชุมชน ช่วยเหลืออยู่เสมอ”

“เขาช่วยเหลือเรา เราก็เลือกเขา มันเป็นความช่วยเหลือที่มีมานาน ไม่ใช่เพิ่งเกิดขึ้นตอนจะเลือก หลากๆ อย่าง บางคนมีคติความเขาก็มาอำนวยความสะดวกให้ หรือเวลาจัดงานกลาง หมู่บ้านเขาก็นำอาหารเครื่องดื่มมาร่วม และเท่าที่ทราบข่าว ก่อนการเลือกตั้งเขาเตรียมไว้แล้ว” (สัมภาษณ์นาย ผ.ม.15 หัวคะแนน ผู้มีสิทธิเลือกตั้งฯ เมื่อ วันที่ 25 กันยายน 2554)

ผู้ให้สัมภาษณ์รายที่ 16 “เมื่อมีการจัดการเลือกตั้งก็ติดตามดูสิทธิประโยชน์ที่ประชาชน ควรได้รับ และในส่วนตัวไม่ชอบเรื่องการเมือง เพราะมีการแก่งแย่งชิงอำนาจกัน และคิดว่าผู้มีสิทธิฯ เลือกที่จะลงคะแนนให้เพราะค่าตอบแทน หรือ เงินไม่มากไม่เป็น”

“มีการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ทางตรงๆ ก็ได้แก่ การขายเสียง ส่วนทางอ้อมๆ ก็ได้แก่ การอำนวยความสะดวกเชิงธุรกิจให้แก่งกัน มีการกระทำแบบนี้ทั้งก่อนการเลือกตั้งและหลังการเลือกตั้ง ช่วยเหลือกัน”

ผู้ให้สัมภาษณ์รายที่ 18 “ในฐานะประธานชุมชน ผมก็จะคิดถึงผลประโยชน์ของชุมชน ส่วนใหญ่จะมีเป้าหมายที่การทำโครงการต่างๆ ของท้องถิ่นให้กับประชาชนในชุมชนของตนเพราะส่วนใหญ่ทุกกลุ่มการเมืองก็จะมาพบกับประธานและกรรมการชุมชน”

การแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ในการเลือกตั้งท้องถิ่น บางครั้งเป็นการต่อรองผ่านคนกลางเกี่ยวกับผลประโยชน์ที่ฝ่ายผู้มีสิทธิเลือกตั้งจะได้รับ โดยมีการเปรียบเทียบของกลุ่มแข่งขันว่าฝ่ายไหนให้มากกว่ากัน เช่น

ผู้ให้สัมภาษณ์ในรายเคส เสริมว่า “ยังได้แนะนำให้ชาวบ้านให้เลือกคนที่มีความสามารถของงบประมาณเพื่อนำมาพัฒนา และแนะนำว่าถ้าผู้สมัครให้เงินก็เอา แต่ที่อยู่ที่เราว่าเราจะเลือกใคร ไม่มีใครรู้” (สัมภาษณ์นาย ผ.ม.18 ประธานชุมชน ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง เมื่อวันที่ 15 กันยายน 2554)

ผู้วิจัยพบว่า ประธานชุมชนและคณะกรรมการชุมชนมีผลต่อความสำเร็จของกลุ่มการเมืองมากและความช่วยเหลือกันระหว่างผู้สมัครรับเลือกตั้งกับประธานชุมชน หรือคณะกรรมการชุมชนไม่สามารถจะนำมาเป็นหลักฐานชิ้นเอกในการร้องเรียนเรื่องการกระทำผิดการเลือกตั้งได้ เพราะเป็นการช่วยเหลือต่างตอบแทนกันไม่ว่าจะเกิดขึ้นในช่วงเวลาไหน คำนิยมทัศนคติ พฤติกรรมด้วยความเกรงใจต่อทั้งผู้อุปถัมภ์และผู้รับการอุปถัมภ์มีคู่สังคมไทยมานาน ไม่สามารถที่จะชี้ชัดเจาะจงว่าเป็นการกระทำที่ถูกต้องหรือเป็นการกระทำที่ขัดกับหลักการปกครองระบอบประชาธิปไตยได้

กล่าวโดยสรุป

ขั้นตอนของการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ก็จะเป็นในลักษณะที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งนำมาให้เอง หรือ ผ่าคนสนิทหรือใกล้ชิดที่ไว้วางใจ (หัวคะแนน) มาให้ ซึ่งในหลายคนมีความเห็นว่า ไม่ว่าจะเป็นการให้โดยตรง หรือทางอ้อม ก็ไม่ซับซ้อนเพียงแต่อาศัยความไว้วางใจกันไม่พบข้อมูลการจ่ายเงินผ่านข้าราชการระดับใหญ่ๆ ในพื้นที่ อาจจะเป็นเพราะกฎหมายที่ระบุชัดเจนให้ข้าราชการวางตัวเป็นกลางในการเลือกตั้งทุกระดับ และ นั่นคือปรากฏการณ์แห่งการใช้เงินแบบสร้างสรรค์ สร้างประชาธิปไตยรากหญ้า ซึ่งมีความสัมพันธ์ ในแบบการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์กับคะแนนเสียง อธิบายได้ดังนี้

1. ขั้นตอนการพบโดยตรงระหว่างผู้สมัครรับเลือกตั้ง และ ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง หรือ อาจกล่าวได้ว่าขั้นตอนของการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ สามารถกระทำได้ทั้งทางตรงและ 2. การผ่านทางตัวแทนกลุ่มหรือคนกลาง ทางอ้อม ในส่วนทางอ้อมนั้นก็เริ่มต้นที่หัวคะแนน ลงพบประธานชุมชน กำนัน หรือ ผู้ใหญ่บ้าน โดยอาศัยความสัมพันธ์ส่วนตัวเข้าไปเป็นเครื่องชี้นำการเลือกตั้ง และจากการศึกษาพบว่าส่วนใหญ่การแลกเปลี่ยนผลประโยชน์จะเกิดก่อนการหมดวาระของผู้บริหารท้องถิ่นคือ 60 วัน ก่อนประกาศให้มีการเลือกตั้ง ทั้งนี้จากการสังเกตในช่วงก่อนการเลือกตั้ง ว่าที่ผู้สมัครรับเลือกตั้ง ได้ แจกกระเป่า มีชื่อกลุ่มการเมืองนั้นๆ พร้อมโชว์รูปภาพว่าที่ผู้สมัครรับเลือกตั้ง (นายกองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น) แสดงรูปภาพกลุ่มการเมือง รอนายก

อปท. สมาชิกสภาอปท. หรืออีกนัยหนึ่ง มีการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ ก่อนการเลือกตั้ง และ หลังการเลือกตั้ง ในส่วนของการจ่ายก่อนการเลือกตั้ง จ่ายตรงโดยนำไปให้ที่บ้าน (ตามบัญชี รายชื่อ) และ จ่ายผ่านคนกลางหรือเรียกให้ประธานชุมชน คนกลางมารับที่บ้านผู้สมัครรับเลือกตั้ง แล้วนำไปแจกจ่ายตามบัญชีรายชื่อต่อไป

ตามทฤษฎีของการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ ที่เกิดขึ้นระหว่างผู้สมัครรับเลือกตั้ง กับผู้มีสิทธิเลือกตั้ง นั้นสอดคล้องกัน เพราะการเสนอและการสนองเป็นไปในทิศทางเดียวกัน และเป็นค่านิยมหรือทัศนคติที่ยอมรับกันได้ ในสังคมกับการเลือกตั้งท้องถิ่นหรือการเลือกตั้งทั่วไป ระดับประเทศ ทั้งนี้พฤติกรรมที่เกิดขึ้น เป็นการสมยอมและร่วมมือกัน โดยไม่มีฝ่ายใดเปรียบหรือ เสียเปรียบ กันในการกระทำ อีกทั้งพบว่า สังคมให้การยอมรับได้ ตรงข้ามหากไม่มีการแจกจ่ายเงิน หรือสิ่งของกันในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง ผู้สมัครรับเลือกตั้งจะถูกมองว่ามีฐานะไม่ดี และไม่มี คุณสมบัติ ที่จะเข้ามาบริหารงานได้ คุณสมบัติที่สังเกตได้อีกข้อของผู้สมัครรับเลือกตั้งจึงต้องมี ฐานะหรือเงิน มาสนับสนุนตนเองและทีมงานอย่างดี

จากการสังเกตในพื้นที่ ที่พบว่าประชาชนค่อนข้างจะมีฐานะดี มีความรู้มีการศึกษา จะมีการพัฒนาความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์ ให้มีลักษณะความสัมพันธ์แบบแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ ตอบแทนระหว่างผู้สมัครรับเลือกตั้งและผู้มีสิทธิเลือกตั้งอย่างชัดเจน

ความสัมพันธ์ของการแลกเปลี่ยนหรือขั้นตอนของการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ที่ เกิดขึ้น ผู้วิจัยพบว่าไม่มีผลต่อการกระทำความคิดในการเลือกตั้ง เพราะไม่มีฝ่ายใด พยายามใดในการ รับรู้เรื่องการกระทำที่เข้าข่ายเป็นการกระทำผิดกฎหมายการเลือกตั้ง จึงเป็นการยากที่จะเอาผิดเรื่อง การกระทำที่เป็นการขัดกับหลักกฎหมายนี้ เพราะประชาชนเลือกที่จะลงคะแนนเสียงเลือกตัวแทน เข้าไปทำหน้าที่ภายใต้ความสัมพันธ์ของการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์

นอกนั้นยังพบว่า ถึงแม้จะมีประกาศคณะกรรมการการเลือกตั้ง เรื่อง วิธีการหรือ ลักษณะต้องห้ามในการหาเสียงเลือกตั้ง สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ.2551 ข้อ (1) ห้ามผู้สมัครรับเลือกตั้ง จัดทำ ให้ เสนอให้ ฯลฯ แต่ข้อเท็จจริงที่พบก็ยังคงมีการหาเสียงด้วยการจัด เลี้ยงแอบแฝงในรูปแบบต่างๆ เช่น งานเลี้ยงวันเกิด งานเลี้ยงเนื่องในโอกาสสำคัญของหน่วยงาน ต่างๆ ซึ่งยากที่จะชี้แจงจะจงว่าเป็นความคิดที่เกิดขึ้นในขั้นตอนการเลือกตั้ง

การรณรงค์หาเสียงโดยผู้สนับสนุนกลุ่มการเมืองที่ถูกจ้าง ถูกระดมเพื่อให้ช่วยหา เสียงตามชุมชนต่างๆและมีการจ่ายค่าจ้างให้ กรณีนี้ก็ไม่สามารถชี้แจงจะจงการกระทำผิดได้เนื่อง เพราะอาศัยข้อตกลงว่าเป็นการจ้างให้ช่วยหาเสียงแต่มีรูปแบบการจ่ายเงินแบบลับในรูปแบบการซื้อ เสียง หรือบางรายเป็นการตอบแทนกันและกัน

สำหรับพื้นที่ ที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษา ยังพบข้อเท็จจริงว่า ในพื้นที่ที่มีการแข่งขันทางการเมืองสูง และมีการลงสมัครรับเลือกตั้งเพื่อเจาะจงตัดคะแนนเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้งฝ่ายอื่นมากกว่าที่จะเข้ามาทำหน้าที่ เพราะพบว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นบุคคลที่ใกล้ชิดสนิทสนมกันแต่เมื่อถึงเวลาที่มีการเลือกตั้งก็มาลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นคู่แข่งกันเอง เนื่องจากมีอีกฝ่ายที่กลุ่มคนไม่ต้องการให้เข้ามามีบทบาททางการเมือง เช่น พฤติกรรมของผู้สมัครรับเลือกตั้งระดับองค์การบริหารส่วนจังหวัด ที่ประชาชนต่างก็ทราบดีว่าการชนะในสนามใหญ่ๆ นั้นมีไม่กี่คนที่ชนะได้ และที่ลงสมัครรับเลือกตั้งก็เพราะต้องการตัดคะแนนเสียงกันเองและสร้างสีสันให้กับการเมืองท้องถิ่น สร้างความชอบธรรมให้แก่กระบวนการเลือกตั้งเท่านั้นเอง

ผู้วิจัยพิจารณาและเห็นว่า การลงสมัครรับเลือกตั้งเพื่อตัดคะแนนเป็นขั้นตอนของการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นระหว่างผู้สมัครรับเลือกตั้งด้วยกัน

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์เงื่อนไข ข้อตกลงเกี่ยวกับการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ในการเลือกตั้งท้องถิ่น ระหว่างผู้มีสิทธิเลือกตั้งกับผู้สมัครรับเลือกตั้ง

เงื่อนไขข้อตกลงที่สำคัญ คือ ผลประโยชน์ที่ทั้งสองฝ่ายได้รับ ประกอบด้วย

1. ความช่วยเหลือกัน โดยในทางปฏิบัติแล้วส่วนใหญ่ เป็นการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยอยู่บนพื้นฐานของการได้ประโยชน์ทั้งสองฝ่าย อาจจะได้รับแบบประเมินค่าไม่ได้ ซึ่งบางครั้งผู้ที่มีเงินมากกว่ายอมได้เปรียบและช่วยเหลือผู้ที่มีเงินน้อยกว่า บางครั้งการช่วยเหลืออาจจะหางานให้ทำ หรือการฝากงานให้ทำ ล้วนเป็นไปตามสังคมแบบไทยๆ ในรูปของการอุปถัมภ์ ซึ่งยากที่จะหายไปตามสังคมที่มีความแตกต่างกันพื้นฐานความเป็นอยู่ การศึกษา ตลอดจนพื้นฐานทั่วไป บางครั้งการช่วยเหลือกันเป็นวงกว้างเกิดเป็นกลุ่มผลประโยชน์ ที่ทำให้การเมืองเปลี่ยนไปเป็นการแข่งขันเพื่อแย่งชิง ผลประโยชน์กัน ดังตัวอย่างคำสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง เช่น

ผู้สมัครรับเลือกตั้งให้สัมภาษณ์ว่า “ที่ผ่านมามีกลุ่มเราจะอุปการะช่วยเหลือชุมชนมาตลอด แต่ก็มีความจำเป็นที่จะต้องมีส่วนของแลกเปลี่ยน (ให้เงิน) ตลอดเวลา กลุ่มของตนได้เข้าไปคลุกคลีกับประชาชน ช่วงหาเสียงก็ดูปัญหาความต้องการและให้คำมั่นสัญญาช่วยเหลือเสมอ” (สัมภาษณ์นาย ก ผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล เมื่อวันที่ 28 กันยายน 2554)

ผู้สมัครรับเลือกตั้งอีกคนหนึ่งกล่าวว่า “ผู้สมัครรับเลือกตั้ง มีทั้งเรื่องเงิน การปล่อยข่าวทำลายคู่แข่ง และที่สำคัญมาก มีผลต่อการลงคะแนนให้กลุ่มได้แก่ ท่อน้ำเลี้ยง ซึ่งต้องดูแลสม่ำเสมอ” (สัมภาษณ์นาย ข ผู้สมัครสมาชิกอบต. หนองไผ่แก้ว เมื่อวันที่ 18 ตุลาคม 2554)

ซึ่งเป็นการเน้นย้ำว่า ระเบียบสังคมไทย ประกอบด้วย สถานภาพของคนในสังคมลดหลั่นกัน ซึ่ง ไม่มีใครในสังคมอยู่ได้เป็นสุขโดยปราศจากคนที่พึ่งพาอาศัย อุปถัมภ์อุ้มชูกัน จึงเกิดการแลกเปลี่ยนตอบแทนซึ่งกันและกัน ในสังคมทั่วไปดังที่นักวิชาการว่าไว้ ความช่วยเหลือกันจึงมีผลต่อการแพ้-ชนะในการเลือกตั้ง และเป็นปรากฏการณ์ที่หลายคนยอมรับการกระทำดังกล่าว

ในเรื่องของการช่วยเหลืออุปถัมภ์ค้ำจุนกันระหว่างผู้สมัครรับเลือกตั้ง และผู้มีสิทธิเลือกตั้ง กลุ่มประชากรตัวอย่างก็ให้ข้อมูลที่สอดคล้องกัน ว่าเป็นความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ในสังคม ผู้มีสิทธิเลือกตั้งสุภาพสตรี ได้ให้สัมภาษณ์ “ส่วนใหญ่เขาช่วยเหลือเรา เราก็เลือกเขา มันเป็นความช่วยเหลือที่มีมานาน ไม่ใช่เพิ่งเกิดขึ้นตอนจะเลือก หลายๆ อย่างเช่น บางทีมีเรื่องคดีความเขาก็มาอำนวยความสะดวกเต็มที่ หรือถ้าจัดงานกลางหมู่บ้านเขาก็นำอาหารเครื่องดื่มมาร่วม” (สัมภาษณ์นาย ผ.ม. ผู้มีสิทธิเลือกตั้งเขตอำเภอบ้านบึง เมื่อวันที่ 25 กันยายน 2554)

2. เงิน มีบทบาทแลกเปลี่ยนที่สำคัญในสังคมทั่วไป เพราะมีคุณค่าในตัวเอง มีงานวิจัยหลายสถาบันที่ยืนยันความสำคัญของเงินที่ใช้ในการเลือกตั้ง เงินมีการใช้ไปในทางที่ถูกและทางที่ไม่ถูกต้องในประวัติศาสตร์ เงินถูกนำไปใช้ในการลอบบีอิสต์สร้างอิทธิพลเหนือผู้แทน ประชาชนเชื่อว่าอิทธิพลของเงินสามารถทำให้เกิดการทุจริตในระบบการเมือง

ผู้สมัครรับเลือกตั้งให้สัมภาษณ์ว่า “เตรียมเงิน สำหรับการเลือกตั้งและ สิ่งของนำไปมอบให้” (สัมภาษณ์นาย ก ผู้สมัครสมาชิกสภาเทศบาล เมื่อวันที่ 28 กันยายน 2554)

ผู้มีสิทธิเลือกตั้งให้สัมภาษณ์ว่า “เงินไม่มา กาไม่เป็น” และ นอกนั้น “ การอุปถัมภ์ช่วยเหลือ ผลประโยชน์ต่างๆ ก็เป็นปัจจัยสำคัญต่อการลงคะแนน”

“ดิฉันเห็นว่าสิ่งสำคัญ คงมีแต่เงิน” (สัมภาษณ์นาง ผ.ม.16 ผู้มีสิทธิเลือกตั้งเขตอ.บ้านบึง เมื่อวันที่ 17 กันยายน 2554)

ผู้มีสิทธิเลือกตั้งให้สัมภาษณ์ว่า “เคยรับเงินจริงๆ” (สัมภาษณ์ นาย ผ.ม.11 หัวคะแนน และผู้มีสิทธิเลือกตั้งฯ เมื่อวันที่ 31 กรกฎาคม 2554)

และจากการยืนยันความสำคัญของเงิน ที่กระทรวงมหาดไทยทำการวิจัย พบว่า เงินมีผลทำให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งเสี่ยงคู่กันแพ้ชนะกันได้ (อ้างใน เสรี โกมลเปลิน : 2541)

3. ทูน ในทางเศรษฐศาสตร์แล้วหมายถึงปัจจัยในการผลิตที่ใช้ในการสร้างเศรษฐกิจ หรือบริการอื่นๆ ที่มนุษย์เป็นผู้ผลิต ในการเลือกตั้ง ถือเป็นการผลิตโดยมีกระบวนการขั้นตอนที่แน่นอน และต้องการปัจจัยในการผลิต ได้แก่ ต้นทุนทั้งหมดทั้งในรูปธรรมและนามธรรม ซึ่งเป็นค่าใช้จ่าย ทูนทางสังคม ฐานะเศรษฐกิจ การศึกษา ล้วนเป็นต้นทุนค่าใช้จ่ายที่จำเป็นสำหรับการถูกเลือก ส่วนใหญ่ ว่าที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งจะจัดกินเลี้ยงให้กับชุมชน อาจจะจัดทำในลักษณะเลี้ยงจันบ้านใหม่ให้กับคนใกล้ชิด จัดงานเลี้ยงวันเกิด หรืออื่นๆ

จากการวิจัย พบว่า เงิน ยังเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดของทั้ง 2 ฝ่าย นอกนั้นก็จะเป็นประกอบด้วยทีมงาน สิ่งของต่างๆ การช่วยเหลือผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ผู้สนับสนุนกลุ่มการเมือง แผ่นพับใบปลิวที่ช่วยประชาสัมพันธ์นโยบายและรูปภาพ วัสดุ อุปกรณ์ต่างๆ เช่น เครื่องแต่งกายของทีมงาน ซึ่งก็มีส่วนทำให้ชนะการเลือกตั้ง การจัดงานเลี้ยงในเทศกาลสำคัญต่างๆ เช่น ตัวอย่างคำสัมภาษณ์ ดังนี้

ผู้สมัครรับเลือกตั้งนาย ฉ ให้สัมภาษณ์ว่า “ทุน ที่สำคัญอีกนอกเหนือเงิน คือ การจัดงานเลี้ยงซึ่งมีผลให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน นอกนั้นก็ช่วยเหลือสังคม ออกงานการกุศล” (สัมภาษณ์นาย ฉ ผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาอบต.หนองบอนแดง เมื่อวันที่ 17 กันยายน 2554)

ผู้สมัครรับเลือกตั้ง ให้สัมภาษณ์ว่า “เงินเป็นปัจจัยที่สำคัญ นอกนั้นก็มีการปล่อยข่าวทำลายคู่แข่งเช่น โจมตีบนเวที สื่อหนังสือวิทยุ”

“นักเลือกตั้ง สร้างวัฒนธรรมให้เงินมีความสำคัญ” (สัมภาษณ์นาย ข ผู้สมัครรับเลือกตั้งอบต.หนองไผ่แก้ว เมื่อวันที่ 18 ตุลาคม 2554)

4. ผลงาน ในส่วนของผู้สมัครรับเลือกตั้งหลายคนที่ได้กลับไปดำรงตำแหน่งที่สำคัญทางการเมือง เพราะทำผลงานให้เป็นที่ประจักษ์กับชาวบ้าน ทั้งโครงการ/กิจกรรม ซึ่งผู้สมัครรับเลือกตั้งมักจะโชว์เป็นนโยบายในการหาเสียง

พบว่า ผู้สมัครรับเลือกตั้งที่เคยเข้าไปทำงานการเมืองท้องถิ่น จะมีผลงานเป็นที่ประจักษ์และทราบกันในชุมชน ขณะเดียวกัน บางคนผลงานก็ไม่ใช่ที่พอใจของประชาชน นโยบายและโครงการที่จะทำให้ประชาชนสนใจส่วนใหญ่ก็เป็นงานที่ทำเพื่อส่วนรวมในสังคม จากการศึกษาสังเกต

ในพื้นที่วิจัย ส่วนใหญ่ผู้สมัครรับเลือกตั้งคนเก่า จะได้กลับเข้ามาทำงานอีก อาจจะ

เป็นเพราะว่าประชาชนคุ้นเคยและติดตามเรื่องการทำงาน การช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่

ดังตัวอย่างคำสัมภาษณ์ ถึงความสำคัญของผลงาน เช่น

ผู้สมัครรับเลือกตั้งนาย ฉ ให้สัมภาษณ์ว่า “การสร้างผลงานตัวเองให้เป็นที่ประจักษ์

การช่วยเหลือสังคม เยี่ยมผู้สูงอายุ ผู้พิการและผู้ด้อยโอกาสในสังคม”

“การหาเสียงที่สำคัญ ได้แก่การปรากฏตัวบนเวทีงานต่างๆ” (สัมภาษณ์นาย ฉ ผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาอบต.หนองบอนแดง เมื่อวันที่ 17 กันยายน 2554)

ในบางครั้งก็พบว่า ประชาชนเบื่อหน่ายเรื่องการเลือกตั้ง ผู้แทนที่เลือกเข้าไปแล้วไม่มีผลงาน โดยเฉพาะในท้องถิ่นที่มีพื้นที่จำกัดและสามารถรับทราบข้อมูลได้อย่างรวดเร็ว เช่นการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

ผู้มีสิทธิเลือกตั้งให้สัมภาษณ์ว่า “ตัดสินใจลงคะแนนเสียงให้กับผู้สมัครรับเลือกตั้ง โดยดูจากผลงานที่ผ่านมาหรือนโยบายที่ชอบ” (สัมภาษณ์นาย ผ.ม.2 ผู้มีสิทธิเลือกตั้งเขตอ.บ้านบึง เมื่อ กันยายน 2554)

5. การซื้อเสียง พื้นฐานทางด้านเศรษฐกิจ ของสังคมที่มีระบบโครงสร้างทาง เศรษฐกิจแบบพอเพียง หรือแบบยังชีพ หรือแบบทุนนิยม ล้วนมีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาระบบ ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม ดังนั้น การซื้อเสียง แลกเปลี่ยนผลประโยชน์จะเกิดขึ้นเมื่อสังคมมี ความเหลื่อมล้ำแตกต่างมากในสังคม ซึ่งเป็นจุดอ่อนที่ทำให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งนำมาใช้กับระบบ อุปถัมภ์และเกิดประสิทธิวิภาษมาก นำมาซึ่งการชนะการเลือกตั้งได้

ผู้สมัครรับเลือกตั้งให้สัมภาษณ์ว่า “กลุ่มของผมจ่ายก่อนการเลือกตั้ง และจ่ายหลัง ชนะการเลือกตั้ง ซึ่งจ่ายมาก ถ้าชนะยกทีม และจ่ายตามสัดส่วนถ้าไม่ชนะยกทีม”

“กรณีซื้อเสียง จะใช้กับประชาชนที่คาดว่าจะยังไม่แน่ใจว่าจะเลือกใครดี และจ่าย ทั่วไปตามส่วน เช่นในกลุ่มญาติๆของกลุ่มการเมืองเราเอง ก็มีมอบเงินให้”

“ทราบอีกฝ่ายว่าจ่ายเงินจริง ช่วงที่แพ้การเลือกตั้ง และครั้งนี้ชนะการเลือกตั้งมาก็ได้ จ่ายเงินให้กับผู้มีสิทธิเลือกตั้ง” (สัมภาษณ์นาย ก ผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาอปท.เขตบ้านบึง เมื่อวันที่ 28 กันยายน 2554)

จะเห็นว่า การซื้อเสียงเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ต้องดำเนินการและต้องเหมาะสมกับ ระยะเวลา เงื่อนไข การตรวจสอบข้อมูลการซื้อเสียงหรือพฤติกรรมของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง และของกลุ่ม แข่งขันก็มีส่วนสำคัญที่จะต้องรู้ข้อมูล

การเร่งรัดพัฒนาเศรษฐกิจในประเทศ ทำให้เกิดความแตกต่างในด้านรายได้และฐานะ เกิดความไม่เท่าเทียมทั้งในฐานะและโอกาส อันนำไปสู่การแลกเปลี่ยนผลประโยชน์จึงเป็นปัจจัย สำคัญที่ทำให้เกิดการซื้อเสียงและขายสิทธิ

6. คำมั่นสัญญา เป็นผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นที่สำคัญประเภทหนึ่งในกระบวนการ แลกเปลี่ยนผลประโยชน์ในการเลือกตั้ง เช่น ผู้สมัครรับเลือกตั้งให้คำมั่นสัญญาว่าจะก่อสร้างถนน เชื่อมหมู่บ้านเมื่อได้รับเลือกเข้าไป นอกจากนั้น คำมั่นสัญญายังอาจเป็นความสัมพันธ์ส่วนตัวได้ ด้วย เช่น การที่จะฝากงานให้ทำในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จากการสังเกตการณ์ในองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น

พบว่า มีหลายที่ ที่พนักงานจ้าง หรือ ลูกจ้างมาจากนายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งแม้จะมีการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการคัดเลือกพนักงานจ้างหรือลูกจ้าง ดังตัวอย่างคำ สัมภาษณ์ เช่น ผู้มีสิทธิเลือกตั้งให้สัมภาษณ์ว่า “มีการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์จริง การสัญญาหรือ

รับปากว่าจะแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนต่างๆ ให้ เช่น การฝากเข้าทำงานในสถานที่ราชการ เป็นพนักงานจ้างของอบต.” (สัมภาษณ์นาย ผ.ม.4 ผู้มีสิทธิเลือกตั้งชุมชนมาบกรุด เมื่อวันที่ กันยายน 2554)

ผู้มีสิทธิเลือกตั้งอีกคนให้สัมภาษณ์ว่า “เมื่อกลุ่มของผมชนะการเลือกตั้ง ก็ได้รับลูกชายของผมเข้ามาทำงานในตำแหน่งพนักงานจ้าง เพราะช่วงนั้น ผมช่วยหาเสียงและก็ดูฐานเสียงในชุมชนของผมแถมยังรับผมเข้าทำงานอาสาสมัครต่างๆ” (สัมภาษณ์นาย ผ.ม.7 หัวคะแนนกลุ่มการเมืองบ้านบึง ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง เมื่อวันที่ 25 กันยายน 2554)

7. นโยบาย เป็นอีกทางเลือกที่จำเป็น ที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งจะใช้เป็นกลยุทธ์ในการหาเสียงแข่งขัน นโยบาย เป็นแนวทาง กิจกรรมหรือการกระทำที่กำหนดไว้ล่วงหน้า เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย โดยมีการวางแผน ในปัจจุบันจะเห็นนโยบายไปทางประชานิยมมากขึ้น

นักการเมืองทั้งระดับชาติและระดับท้องถิ่น ต่างมีวิธีการหลีกเลี่ยงการทุจริตโดยการออกนโยบายและกฎหมายมารับการกระทำ ในเวทีสากล องค์การสหประชาชาติและธนาคารโลกมีความจำเป็นที่จะต้องนำเอาเรื่อง การขัดกันแห่งผลประโยชน์ หรือ การทับซ้อนของผลประโยชน์ มาพิจารณาเรื่องการคอร์รัปชันกับประเทศต่างๆ ทั่วโลก

ในท้องถิ่น การชูนโยบายก็มีส่วนสำคัญ เพราะประชาชนให้ความสนใจไม่แพ้ตัวผู้สมัครรับเลือกตั้ง ตัวอย่างนโยบายที่ทางผู้สมัครรับเลือกตั้งใช้ในการหาเสียง เช่น มีทั้งนโยบายเร่งด่วน ด้วยการส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนมีสุขภาพดี การดูแลเด็กเล็กก่อนวัยเรียน การส่งเสริมและสนับสนุน ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินให้กับประชาชน การส่งเสริมและสนับสนุนการจัดสวัสดิการให้กับผู้สูงอายุ คนพิการ

ผู้สมัครรับเลือกตั้งคนหนึ่งให้สัมภาษณ์ว่า “นโยบายของกลุ่มตนประกอบด้วยนโยบายเร่งด่วนประกอบด้วย การส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนมีสุขภาพที่ดี การดูแลเด็กเล็กก่อนวัยเรียน การรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ป่วยเอดส์ ในส่วนของนโยบายหลักในการบริหาร ประกอบด้วย ด้านโครงสร้างพื้นฐาน คุณภาพชีวิตของประชาชน การสร้างความเข้มแข็งของชุมชน การส่งเสริมศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี และการดูแลด้านสิ่งแวดล้อม” (สัมภาษณ์นาย ก ผู้สมัครรับเลือกตั้งเขตบ้านบึง เมื่อวันที่ 28 กันยายน 2554)

ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ให้สัมภาษณ์ว่า “นโยบายของกลุ่มการเมือง หรือ พรรคการเมืองมีความสำคัญต่อการตัดสินใจในการลงคะแนน” (สัมภาษณ์นาย ผ.ม.25 ธรรมาภิบาลจังหวัดชลบุรี ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง เมื่อวันที่ 25 เมษายน 2554)

8. โบนัสและรางวัล นับเป็นอีกทางเลือกที่ใช้อย่างจริงจังให้ผู้สนับสนุนทีมการเมืองทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพเป็นส่วนที่เสริมให้การทำงานประสบผลสำเร็จ โดยเฉพาะในกลุ่มที่เป็น

ห้วคณะ อาจจะมีการพาไปทัศนศึกษาดูงาน ในสถานที่ต่างๆ พร้อมกับจ่ายเงินในลักษณะเบี้ยเลี้ยง ซึ่งในท้องถิ่นแล้วก็เป็นกรพิสูจนัภาวะของผู้นำท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตัวอย่างคำสัมภาษณ์ เช่น ผู้สมัครรับเลือกตั้ง ให้สัมภาษณ์ว่า “ถ้ากลุ่มของเราชนะยกทีม เราจะมีโบนัสพิเศษให้กับผู้ช่วยเหลือ เป็นกรณีพิเศษ” (สัมภาษณ์นาย ก ผู้สมัครรับเลือกตั้งเขตอำเภอบ้านบึง เมื่อวันที่ 28 กันยายน 2554)

ผู้มีสิทธิเลือกตั้งคนหนึ่งให้สัมภาษณ์ว่า “การเลือกช่วยเหลือให้กับกลุ่มการเมืองของบ้านบึง และชนะการเลือกตั้งก็เลยฝากลูกชายเข้าทำงานด้วย ถือเป็นรางวัลพิเศษ” (สัมภาษณ์ นาย ผ.ม.22 หัวคะแนนกลุ่มบ้านบึง ผู้มีสิทธิเลือกตั้งเมื่อวันที่ 27 กันยายน 2554)

จะเห็นว่า เงื่อนไข ข้อตกลง ระหว่างผู้มีสิทธิเลือกตั้งกับผู้สมัครรับเลือกตั้ง ที่เกิดขึ้นในขั้นตอนการเลือกตั้ง ซึ่งทั้งผู้สมัครรับเลือกตั้งและผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ต่างมองว่า มีความจำเป็น และกลายเป็นค่านิยม ที่เกิดขึ้น กัดกร่อนระบบการเมืองและสังคม จากการสัมภาษณ์ ข้อมูลที่ได้ เงื่อนไข ข้อตกลง ได้แก่ เงิน สิ่งของ สัญญาข้อตกลง และการชนะการเลือกตั้ง รวมทั้งกิจกรรมโครงการต่างๆ ที่จัดให้ก็ให้เอื้อประโยชน์ต่อชุมชน ส่วนบางกลุ่มการเมือง นอกจากสิ่งของเหล่านี้แล้ว ก็มีการจัดเตรียมเครื่องนุ่งห่มให้กับสมาชิกของกลุ่มที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ ให้เป็นสัญลักษณ์ของกลุ่มการเมืองของตน หรือในรายของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ก็เห็นว่า ความช่วยเหลือส่วนตัวก็เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้เลือกเพื่อเป็นการตอบแทนบุญคุณแถมยังมีรางวัลเงินแจกอีกทางด้วย

จากการสังเกต ผู้ให้สัมภาษณ์ซึ่งมีความเห็นว่า เงื่อนไข ข้อตกลง ก่อนที่จะมีการเลือกตั้งก็ได้จัดเตรียมกำลังคน เงิน และทรัพย์สิน และส่วนใหญ่ จะมีการเตรียม ไว้แล้ว รวมทั้งอุปกรณ์ที่จะใช้ในการรณรงค์หาเสียงต่างๆ เป็นสิ่งที่สำคัญ

ก่อนจะประกาศให้มีการเลือกตั้ง ว่าที่ผู้สมัครรับเลือกตั้ง พร้อมทีมกลุ่มการเมืองได้ลงพบปะกับประชาชนโดยเฉพาะในหน่วยงานภาครัฐ ผู้วิจัยซึ่งอยู่ในพื้นที่ก็มีโอกาสได้รับกระเป่า และแผ่นพับนโยบายพร้อมกับทีมงาน

บางกลุ่มการเมือง ได้ระดมเงินทุน โดยนำมาจาก ว่าที่นายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและ ว่าที่รองนายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือที่ปรึกษาและเลขานุการนายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และไม่เรียไรเงินจากส่วนของว่าที่ผู้สมัครสมาชิกสภาองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นแต่เป็นการให้ลงมาทำงานพร้อมกับเกณฑ์คนใกล้ชิดญาติพี่น้องที่น้องเข้ามาช่วยเหลือแบบเชิงลึกที่สามารถแจกเงินได้และปลอดภัยโดยมีความแน่นอนเป็นเป้าหมาย

อีกทั้งในรายของผู้สมัครที่ประสบผลสำเร็จในการเลือกตั้งและกลับลงมาเล่นการเมืองอีกสมัย ก็ได้มีการบริหารจัดการทรัพยากรของรัฐให้เกิดประโยชน์แก่ฐานเสียงมากที่สุด และให้ข้อมูลเชิงว่าเข้ามาสานงานต่อ และเร่งแก้ไขนโยบาย ที่ยังไม่ได้นำเนินการ หรือ กำลังดำเนินการ

ผู้ให้สัมภาษณ์ในรายที่ลงสมัครรับเลือกตั้ง “ครั้งนี้ที่ชนะและได้เข้ามาบริหารเป็นเพราะได้รับความไว้วางใจจากประชาชนให้เข้ามาบริหารงานและได้เตรียมนโยบายที่ที่ประชาชนเห็นผลเร็วไว้โชว์ผลงานในคราวต่อไปในอนาคตด้วยโดยนำไปเป็นข้อมูลหาเสียงของกลุ่มคน” (สัมภาษณ์นาย ก ผู้สมัครรับเลือกตั้งเขตอำเภอบ้านบึง เมื่อวันที่ 28 กันยายน 2554)

อีกทั้งให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า “การจะซื้อเสียงนั้น ในกลุ่มของตน เน้นการซื้อเสียงกับประชาชนที่คาดว่าจะยังไม่แน่ใจว่าจะเลือกทีมใด และในกลุ่มญาติๆ กัน ก็มีค่าตอบแทนเป็นสินน้ำใจให้ ที่ผ่านมามีการอุปการะผู้คนหลายๆ คน แต่ก็ยังไม่พอที่จะทำให้ชนะการเลือกตั้งได้”

“การใช้เงิน เป็นสิ่งสำคัญมาตลอด เพื่อใช้ในการแลกคะแนน (เงิน และคำมั่นสัญญา) เป็นการทำให้เกิดการตัดสินใจขึ้นเด็ดขาดที่จะเลือกลงคะแนนเสียงให้เรา”

เงิน ตัวกลางของการแลกเปลี่ยน ที่มีผลต่อการชนะหรือพ่ายแพ้การเลือกตั้งได้ ดังที่งานวิจัยของกระทรวงมหาดไทยทำไว้ในกรณีที่คู่แข่งขันมีโอกาสใกล้เคียงกัน

สัมภาษณ์ว่าที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งฯ ที่สอบตก ถึงสาเหตุที่ที่ไม่สามารถชนะการเลือกตั้งได้ความว่า สาเหตุก็มาจากฐานะทางการเงินของ ทีมงาน ไม่มีเงินมากพอที่จะแจกประชาชน

“เป็นเพราะเงินเราไม่ถึง”

“ผู้มีสิทธิเลือกตั้งหลอกนักการเมือง เอาเงิน แต่ไม่เลือก สำหรับผมแล้ว นักเลือกตั้งพวกเขามีอิทธิพลในการสร้างวัฒนธรรมการแจกเงิน” (สัมภาษณ์นาย ข ผู้สมัครสมาชิกอบต.หนองไผ่แก้ว เมื่อวันที่ 18 ตุลาคม 2554)

บางรายเห็นว่า มีเรื่องคุณภาพของชีวิตและสิทธิที่เราควรจะได้รับ เช่น สัมภาษณ์ผู้มีสิทธิเลือกตั้งท่านหนึ่ง “คิดว่าคุณภาพและสิทธิที่เราควรจะได้รับอันที่เป็นผลประโยชน์ของเรา” (สัมภาษณ์นาย ผ.ม. ผู้มีสิทธิเลือกตั้งเขตอำเภอบ้านบึง เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2554)

บางรายก็เห็นว่า ผลงานของผู้สมัครรับเลือกตั้งมีความสำคัญ ไม่เฉพาะแต่เรื่องเงิน ชาวบ้านชื่นชมยังมีโอกาสได้เปรียบคู่แข่งกัน จะเห็นว่า การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานต่างๆตามอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีผู้สมัครรับเลือกตั้งนำมาหาเสียงได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น

สัมภาษณ์ผู้มีสิทธิเลือกตั้งท่านหนึ่ง “ดูผลงานในพื้นที่ของพรรคการเมืองหรือ พวกกลุ่มการเมืองที่จะเอามาลงพัฒนาให้กับชาวบ้าน”

“ผู้สมัครรับเลือกตั้งก็มีให้คำมั่น คำเสี่ยวเวลา ในการไปใช้สิทธิด้วย” (สัมภาษณ์นาย ผ.ม. 14 ประธานชุมชน ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง เมื่อวันที่ 5 ตุลาคม 2554)

สัมภาษณ์ผู้มีสิทธิเลือกตั้งซึ่งให้ข้อมูลว่า “ดูผลงาน โดยทำการติดตามผลงาน 4 ปี ถ้าไม่มีผลงานก็ไม่เลือกเข้าไปอีก”

“ส่วนตัวแล้วจะติดตามในเรื่องนโยบายของผู้สมัครรับเลือกตั้ง และเรื่องส่วนตัว ผู้สมัครรับเลือกตั้ง อีกทั้งเป็นคนดี เข้าพบบง่าย” (สัมภาษณ์นาย ผ.ม.19 ประธานชุมชน ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง เมื่อวันที่ 14 กรกฎาคม 2554)

สัมภาษณ์ประธานชุมชน ให้ข้อมูลว่า “ผู้มีสิทธิเลือกตั้งก็มีบ้างที่มีเรื่องจ้างออกไปเลือกตั้ง เช่น ให้ค่าน้ำมัน ค่าเสียเวลา แต่ก็มีบ้างที่ออกไปเลือกพรรคพวกของตน และมีจิตสำนึกในหน้าที่จะต้องไปใช้สิทธิ”

“ส่วนเงื่อนไขที่สำคัญในการต่อรอง ได้แก่ การจัดทำโครงการให้ชุมชน มีบางคนทราบข้อมูลของโครงการรัฐ ก็นำมาเป็นนโยบายหาเสียงให้กับทีมของตน”

ประธานชุมชนยังให้สัมภาษณ์ว่า “เงื่อนไขที่สำคัญในการใช้หาเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้ง ได้แก่ คำนับสัญญา มีการฝากงานกันทำ ทำถนนหนทางซึ่งก็เป็นพวกนโยบายที่หาเสียงหรืองานในหน้าที่อยู่แล้วนำมาใช้หาเสียง” (สัมภาษณ์นาย ผ.ม.18 ประธานชุมชน ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง เมื่อวันที่ 15 กันยายน 2554)

ในส่วนของผู้สมัครรับเลือกตั้ง มีความเห็นว่า ผลงานที่ทำในอดีตก็สำคัญ แต่ยังสำคัญน้อยกว่าเงิน และให้ความสำคัญต่อองค์กรที่จัดการเลือกตั้งเช่น กกต.ว่ามีความสำคัญยิ่งถ้ากกต.ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพการซื้อขายเสียงก็จะน้อยลงเพราะคงลำบากในการดำเนินการมากขึ้นดังเช่น

สัมภาษณ์อดีตผู้สมัครสมาชิกสภาเทศบาลฯ ปัจจุบันดำรงตำแหน่งผู้บริหารเทศบาลฯ ถึงช่วงที่แพ้การเลือกตั้ง ก็ได้ความว่า “มีช่วงหนึ่งที่แพ้การเลือกตั้ง อาจจะเป็นเพราะว่า ทางเราคาดว่าการเลือกตั้งหลายครั้ง อีกอย่างช่วงที่มี กกต. เข้ามาดำเนินการจัดการเลือกตั้ง เลยทำให้กลุ่มของเราไม่เน้นการซื้อเสียง แต่จะเน้นการโชว์ผลงาน ไม่เน้นการแลกเปลี่ยน หรือแจกเงิน แต่แล้ว ทำให้ผลการชนะการเลือกตั้งไปโน่นที่สุด”

“เงื่อนไข การชนะการเลือกตั้ง ข้อตกลงคือการเลือกลงคะแนนเสียง และทำให้เราชนะการเลือกตั้ง แลกกับจำนวนเงินที่เราจ่ายให้ และเรายังมีโบนัสให้เป็นรางวัลอีกรอบ” (สัมภาษณ์นายก ผู้สมัครสมาชิกสภาเทศบาล เมื่อวันที่ 28 กันยายน 2554)

บางรายให้ข้อมูลว่า มีผู้สมัครรับเลือกตั้งหลายทีมลงพื้นที่หาเสียง พร้อมกับแจกเงินทั้งจากผู้สมัครรับเลือกตั้งเอง และฝากลูกน้องเอามาให้ตน ส่วนใหญ่ในรายว่าที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ตนเคารพเกรงใจ ซึ่งเคยให้ความช่วยเหลือมาตลอด ก็ยังแจกเงินให้อีก และ ตนก็เลือกลงคะแนนเสียงให้ด้วย

เงื่อนไขข้อตกลงที่จะได้จากผู้ที่สมัครรับเลือกตั้ง ส่วนใหญ่ก็เหมือนกัน คือ แจกเงิน เพื่อแลกกับคะแนนเสียง และเมื่อชนะการเลือกตั้ง ก็จะมีรางวัลให้อีก เช่น การพาไปทัศนศึกษาดูงาน

สำหรับเงื่อนไขข้อตกลงที่นอกเหนือจากเงิน สิ่งของแล้วจากการลงสัมภาษณ์ หัวคะแนน เน้นย้ำ จ่ายเงิน และให้การช่วยเหลือบุตรชายทำงาน หรือบางคนก็ช่วยเหลือให้ญาติได้มีงานทำ ท้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นั้น

ผู้มีสิทธิเลือกตั้งท่านหนึ่งให้ข้อมูลว่า “มีการจ่ายเงินให้เป็นงวดให้ทุกเดือน ในช่วงเวลาของการเลือกตั้ง มีจ่ายค่าน้ำมันรถ และจ่ายสำหรับคนอื่นอีกด้วยโดยตนเองเป็นคนเบิกจ่ายให้ ในส่วนของตนเอง เมื่อชนะการเลือกตั้งแล้ว ยังได้รับรางวัล ที่คณะผู้บริหารเขารับปากไว้ ซึ่งก็คือ การรับบุตรชายของตนเองเข้าทำงานเป็นพนักงานขับรถให้กับหน่วยงาน ซึ่งถือเป็น โบนัสเลย และให้ตนเองเป็นอาสาสมัครดูแลชุมชนรวมทั้งไว้ใจให้คอยช่วยเหลืองานประเพณี การจัดกิจกรรมต่างๆขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งเรียกใช้ตลอดเวลา พร้อมกับมีสินน้ำใจให้ทุกครั้ง” (สัมภาษณ์นาย ผ.ม.7 หัวคะแนนกลุ่มการเมือง ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง เมื่อวันที่ 25 กันยายน 2554)

กล่าวโดยสรุป เงื่อนไข ข้อตกลงในการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ ก็เป็นที่แน่นอนว่าเป็นเงิน คำมั่นสัญญา (ฝากทำงาน) และให้การช่วยเหลือเป็นการส่วนตัว เพื่อแลกกับคะแนนเสียง นอกจาก เงิน คำสัญญา แล้ว การติดต่อสัมพันธ์ การช่วยเหลือทั้งก่อนหน้ามีการเลือกตั้ง และในปัจจุบัน ก็ไม่เคยขาดบกพร่อง เพราะถือว่าการสร้างความสัมพันธ์แบบเอื้อเพื่อมีความจำเป็นตลอดเวลา และสร้างทัศนคติ ของระบบอุปถัมภ์รวมทั้งการสร้างอิทธิพลบารมีให้มีมากกว่าคู่แข่ง อันก็ถือว่าเป็นเงื่อนไขและข้อตกลงแบบหลวมๆ แล้วในสังคมชนบท

ในชุมชนนอกจากการช่วยเหลือต่างตอบแทนแล้ว ยังมีการเรียกร้อยผลประโยชน์ที่เอื้อต่อชุมชนเช่นการจัดทำโครงการที่เป็นการหนุนเสริมให้กับชุมชนเข้มแข็ง เช่น การจัดทัวร์ทัศนศึกษาดูงานของชุมชนในที่ต่างๆ และกินเลี้ยงกันในระหว่างดูงาน

ผู้มีสิทธิเลือกตั้งหลายคน มีความเห็นสอดคล้องกันและให้ข้อมูลเหมือนกันว่า นโยบายในการหาเสียง ผลงานที่เคยทำและความมีอำนาจบารมีในพื้นที่ ก็มีหน้าที่สำคัญแต่ก็ยังมี การแจกเงินอยู่ดีเงินเป็นสิ่งสำคัญ และการให้ความช่วยเหลือส่วนตัว ต่างมองว่าเป็นการให้และตอบแทนบุญคุณกัน

การเก็บรวบรวมข้อมูลและอาศัยการสังเกต เป็นไปตามทฤษฎีการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ที่พบว่า กระบวนการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์มีมูลเหตุจูงใจระหว่างมนุษย์ในการสนองความต้องการของผู้แลกเปลี่ยน และจะกลายเป็นแบบอย่างของความประพฤติในสังคม และแบบอย่างของการกระทำระหว่างกัน นั้นไม่เพียงแต่ช่วยให้มนุษย์สนองความต้องการจำเป็นเท่านั้น

แต่จะมีผลกระทบต่อรูปแบบของโครงสร้างทางสังคมซึ่งจะเกิดขึ้นภายหลังในสังคม และกลายเป็นประเพณีที่ซึมซับในสังคม

สิ่งของที่นำมาแลกเปลี่ยนกันในการเลือกตั้ง ประกอบด้วย เงิน สิ่งของต่างๆ คำสัญญา การช่วยเหลืองานในหน้าที่ การหางานให้ทำ และอีกหลายๆ อย่าง เพื่อแลกกับคะแนนเสียงหรือการเลือกให้เข้ามาบริหารงานนั้น ซึ่งเป็นไปตามองค์ประกอบของการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์นั้น คือ เป็นการกระทำระหว่างกันทางสังคมประชาธิปไตย มีการแลกเปลี่ยนและสิ่งของที่นำมาแลกเปลี่ยนกัน และท้ายที่สุดของผลลัพธ์ คือ การชนะการเลือกตั้งแบบชอบธรรม

นอกจากนี้ ยังพบว่า การช่วยเหลือ อุปถัมภ์มีความสำคัญในสังคมวัฒนธรรมท้องถิ่น ความไม่เสมอภาค หรือการค้ำมือโอกาสต่างๆ ในสถานะทางสังคม นับเป็นปัจจัยที่มีผลให้เกิดการช่วยเหลือกันและกลับกลายเป็นการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ที่อยู่บนพื้นฐานของความพอใจและยินยอม ต่างฝ่ายต่างตอบแทนกัน ในบางครั้ง อาจจะมีการต่อรองกันในเรื่องผลประโยชน์ การสร้างความน่าเชื่อถือในระหว่างกัน ต่างฝ่ายต่างยึดบรรทัดฐานการแลกเปลี่ยนเพื่อรักษาความยุติธรรมไว้ให้มากที่สุด

ผู้วิจัยพบว่า เงื่อนไข ข้อตกลงในการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ระหว่างกันนั้นมีมูลเหตุที่สำคัญ ได้แก่ ความแตกต่างกันในด้านฐานะ ความเหลื่อมล้ำในสังคมชนบท ความต้องการในปัจจัยสี่หรือแม้แต่คุณภาพทางสังคมของบุคคลก็มีส่วนทำให้เกิดการแลกเปลี่ยน การเติบโตทางเศรษฐกิจของสังคมในชนบทยังคงมีช่องว่างระหว่างคนรวยคนจนมีความไม่เท่าเทียมกันในพื้นที่

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ในการเลือกตั้ง

ปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ในการเลือกตั้ง ได้แก่

1. ความขัดแย้งทางการเมือง ในบางพื้นที่เช่นองค์การบริหารส่วนตำบลหนองบอนแดงจากการลงพื้นที่สัมภาษณ์ผู้สมัครรับเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบล พบว่ามีความขัดแย้งกันใน

การหาเสียง มีการกล่าวโจมตีกัน ในระหว่างทีมงาน มีรายที่เปลี่ยนไปช่วยเหลือฝ่ายตรงข้ามและเล่นงาน

กล่าวใส่ร้ายกันในเรื่องนโยบายการทำงานของนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ตัวอย่างคำสัมภาษณ์

ที่ชี้ให้เห็นถึงความขัดแย้ง และในบางรายที่สัมภาษณ์ก็ยอมรับว่ามีการรับเงินแต่ขอทำหน้าทีพลเมืองที่ดี

“ในพื้นที่ผม มีความรุนแรงของการแข่งขัน เมื่อครั้งที่มีการยิงหัวคะแนนของผม แต่ก่อนหน้านั้นเคยทำงานด้วยกัน”

สัมภาษณ์ นาย ช ผู้สมัครรับเลือกตั้งสภาอบต.หนองบอนแดง เมื่อวันที่ 17 กันยายน 2554)

สัมภาษณ์ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ได้ข้อมูลว่า “อุปสรรคในการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์เช่น ประชาชนมีความรู้มากขึ้น รับผลประโยชน์น้อยลง หรือบางที่รับเงินแล้วไม่เลือก ก็อีกทั้งมีความเข้าใจกฎหมายการเลือกตั้งมากขึ้น มีจิตสำนึกต่อหน้าที่” (สัมภาษณ์ นาย ผ.ม. 25 พรรมาภิบาล จังหวัดชลบุรี ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง เมื่อวันที่ 25 เมษายน 2554)

สังคมไทย ต้องพร้อมเผชิญความแตกแยกในสังคม และ เรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกัน ทุกภาคส่วนต้องยอมเสียผลประโยชน์ พบว่าต้นเหตุของความแตกแยก ความเกลียดแค้นระหว่างคนไทยด้วยกันเอง มาจากผลประโยชน์ ตามมาด้วย การคอร์รัปชัน มีการเรียกร้องให้เกิดกระบวนการปรองดอง เป็นวาระเร่งด่วนกับสังคมไทย

2. ปัญหาการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์กันระหว่างผู้สมัครรับเลือกตั้งกับผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

จากการสัมภาษณ์ พบว่า มีไม่น้อยที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งยอมรับว่ามีการรับเงินไปแล้ว แต่ไม่ลงคะแนนเสียงให้กับกลุ่มตน ชี้ให้เห็นว่า ผู้สมัครรับเลือกตั้งถูกหลอก ผลการเลือกตั้งไม่เป็นที่ตามที่ต้องการ

ตัวอย่างคำสัมภาษณ์ผู้สมัครรับเลือกตั้ง ดังนี้

ผู้ให้สัมภาษณ์เล่าว่า “ส่วนใหญ่เกิดการไม่ทำตามสัญญาที่ตกลงไว้ ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง เบี้ยว” (สัมภาษณ์นาย ข ผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาอบต. เมื่อวันที่ 17 กันยายน 2554)

นอกจากนั้น ยังพบว่าเกิดจากขั้นตอนของการเลือกตั้ง หน่วยงานที่จัดการเลือกตั้ง ดังตัวอย่าง คำสัมภาษณ์ผู้สมัครรับเลือกตั้ง ดังนี้

“มีการเบียดเงิน หัวคะแนนอมเงิน จ่ายเงินไม่ครบตามสัญญา” (สัมภาษณ์นาย ข ผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล เมื่อวันที่ 18 ตุลาคม 2554)

กรณีนี้แสดงให้เห็นถึงเสรีภาพของประชาชนท้องถิ่น ที่ต่อไปนักรการเมืองจะต้องพิจารณาให้ละเอียดมากขึ้น ความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์กับการแลกเปลี่ยน เป็นแหล่งที่มาของการคอร์รัปชันและการมีผลประโยชน์ทับซ้อนของนักรการเมือง ซึ่งจะเชื่อมโยงไปสู่วิกฤติความชอบธรรมทางการเมือง ทั้งนี้

ทั้งนี้เพราะการแข่งขันเพื่อให้ได้มาซึ่งชัยชนะต้องอาศัยการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

จากการสัมภาษณ์ ประชาชนบางคนก็ยอมรับตามตรงว่ารับเงินผู้สมัครรับเลือกตั้งจริง และไม่ได้ลงคะแนนเสียงให้ เพราะสุดท้ายก็ยังยึดความสัมพันธ์ส่วนตัวกับผู้ที่ตนชอบ

3. การข่มขู่ ในหลายพื้นที่ ที่ถูกกล่าวว่ามีอิทธิพล อำนาจ ได้ข่มขู่หัวคะแนนหรือคนกลางแต่สำหรับบางพื้นที่ที่มีการแข่งขันกันสูงการข่มขู่ก็มีให้เห็น สำหรับผู้สมัครรับเลือกตั้ง บางท่านก็จะถูกหัวคะแนนชักยอกเงิน แต่จากการสัมภาษณ์ในพื้นที่เทศบาล ยังไม่พบว่ามีผู้สมัครรับเลือกตั้งกล่าวข่มขู่หรือทำร้ายหัวคะแนน

สำหรับบางพื้นที่ ที่จะจัดให้มีการเลือกตั้งใหม่ในกลางปี พ.ศ.2555 นี้ ได้เริ่มวางแผนการหาเสียงแล้วก่อนจะหมดวาระ ในเขตพื้นที่ อบต.ที่ถือว่าเข้มข้นเช่นที่ อบต.หนองบอนแดง มีการข่มขู่และทำร้ายกันถึงขั้นเสียชีวิต จากการสอบถามข้อมูลคนในพื้นที่ สมาชิก อบต.หนองบอนแดง ถูกยิงเสียชีวิตซึ่งผู้ตายเป็นหัวคะแนนให้กับพรรคการเมืองใหญ่ และกำลังจะลงสมัครรับเลือกตั้งในพื้นที่เพื่อชิงตำแหน่งทางการเมือง แหล่งข่าวให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่ามีการขัดผลประโยชน์ในธุรกิจส่วนตัวด้วย (รับหมากก่อสร้าง)

“มีการหักหลังกัน และต้องเคลียร์กันก่อนหลังจบการเลือกตั้ง” (สัมภาษณ์นาย ข ผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาอบต. เมื่อวันที่ 28 กันยายน 2554)

“มีการรับสินบน (เงิน) แต่ไม่ลงคะแนนเสียงให้” (สัมภาษณ์นาย ผ.ม.รหัสที่ 10 ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง เมื่อวันที่ 23 กันยายน 2554)

ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง บางคน ให้ข้อมูลว่า “ไม่มีความขัดแย้งที่รุนแรง ได้ยินแต่ว่าหัวคะแนนช่วยไม่สำเร็จ คงต้องมีรางวัลให้” (สัมภาษณ์นาย ผ.ม. 12 ผู้มีสิทธิเลือกตั้งเขตอำเภอบ้านบึง เมื่อเดือน ตุลาคม 254)

ผู้มีสิทธิเลือกตั้งบางคนให้ข้อมูลว่า “ผู้มีสิทธิฯ ไม่ได้รับเงินตามที่ตกลงกันได้ ส่วนผู้สมัครรับเลือกตั้งฯ ได้คะแนนไม่ตรงตามจำนวนที่คาดการณ์ไว้” (สัมภาษณ์นาย ผ.ม.8 ผู้มีสิทธิเลือกตั้งเขตอำเภอบ้านบึง เมื่อวันที่ กรกฎาคม 2554)

4. คณะกรรมการการเลือกตั้งแห่งราชอาณาจักรไทย หรือ กกต. เป็นองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ซึ่งมีหน้าที่หลักในการควบคุมและจัดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น ซึ่งแต่เดิมการเลือกตั้งเป็นหน้าที่ของกองการเลือกตั้ง กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย แต่เนื่องจากพบว่าการเลือกตั้งมีปัญหาการซื้อสิทธิขายเสียง จึงได้จัดตั้งหน่วยงานอิสระที่ไม่มีผลประโยชน์ใดๆ ขึ้นมาดำเนินการจัดการเลือกตั้ง

คณะกรรมการเลือกตั้งจังหวัดชลบุรี กกด.จว.ชลบุรี โดยนายสันติพล พัตรสงวน เป็นผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัดชลบุรี ซึ่งตลอดมาก็มีประชาชนร้องเรียนเรื่องเกี่ยวกับการเลือกตั้งมาเสมอและล่าสุด กกด.ชลบุรี ก็มีทีมใหม่เข้ามา ล่าสุด นายพงษ์ศักดิ์ วิชาวิทย์ รองผู้ว่าราชการจังหวัดชลบุรีนั่งเป็นประธาน กกด. ในเขตจังหวัดมีการร้องเรียนการทุจริตการเลือกตั้งและจัดให้มีการเลือกตั้งใหม่ และ ล่าสุด กกด.จังหวัดชลบุรี ก็ได้ประกาศรับรองผลการเลือกตั้งหลายแห่งในพื้นที่

เกี่ยวกับคณะกรรมการเลือกตั้งจังหวัดชลบุรี ประชาชนบางส่วนมีความเห็นว่าเป็นว่าไม่มีผลงานมีเรื่องร้องเรียนการทุจริตการเลือกตั้งแต่ก็ไม่มีมาตรการอย่างไร และการทำงานในพื้นที่ประชาชนก็มองว่าไม่มีประสิทธิภาพ ประชาชนมองว่ามีเรื่องอิทธิพลเข้ามาคั่นการทำงานมากกว่า เช่น

“กฎหมาย วิธีการนับคะแนน ไม่ต้องการให้นับคะแนนที่หน่วยนับ ควรจัดให้นับคะแนน ที่ศูนย์กลาง นอกนั้นยังทำให้เกิดการแตกสามัคคี เกิดความขัดแย้ง และสำคัญ องค์การที่เกี่ยวข้องต้องให้ความรู้ด้านประชาธิปไตยต่อประชาชนและประชาชนต้องรู้หน้าที่ พัฒนาการศึกษา” (สัมภาษณ์นาย ก ผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล เมื่อวันที่ 28 กันยายน 2554)

“คณะกรรมการจัดการเลือกตั้งจังหวัด ไม่มีประสิทธิภาพ คณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งก็ไม่น่าไว้วางใจ ยิ่งช่วง ที่ขนย้ายหีบบัตร สามารถแอบเปลี่ยนบัตรได้ กฎหมายการเลือกตั้งก็ยังล่าหลัง ” (สัมภาษณ์นาย ข ผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล เมื่อวันที่ 18 ตุลาคม 2554)

“ไม่ควรมืองค์กร กกด. ท้องถิ่น เพราะไม่มีเสถียรภาพ และไม่มีประสิทธิภาพในการทำงาน ส่วนใหญ่ พบว่า คณะกรรมการการเลือกตั้ง ส่วนใหญ่ก็มีความสัมพันธ์ส่วนตัวกับผู้สมัครรับเลือกตั้ง รวมทั้งกฎหมายก็ล่าหลัง เช่น เรื่องค่าใช้จ่ายในการเลือกตั้ง” (สัมภาษณ์นาง อ้อย ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง เมื่อวันที่ 17 กันยายน 2554)

ผู้มีสิทธิเลือกตั้งให้ข้อมูลในส่วนของกรกระทำคามผิดของเจ้าหน้าที่ กกด. ว่า “พบว่ามีกรซื้อ กกด. โดยที่ว่าที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งขณะการเลือกตั้งแบบมีผล (ความผิดที่ตรวจสอบได้) แล้วไม่ต้องการให้เป็นใบแดงตัดสิทธิ์ ก็จะมีคนเข้ามาทาบทามว่าจะอยากให้เป็นใบเหลืองไหม มีการจ่ายเงินกันที่จำนวนที่สูงพอควร เพื่อดำเนินการให้มีการรับรองผลไปก่อน” หรือ “ซื้อให้ชนะ” นั่นเอง (สัมภาษณ์นาย ผ.ม.25 ธรรมาภิบาลจังหวัดชลบุรี ผู้มีสิทธิเลือกตั้งเมื่อวันที่ 25 เมษายน 2554)

ผู้สมัครรับเลือกตั้ง ให้ข้อมูลเกี่ยวกับ กกด.จังหวัดว่า “กกด.จังหวัดไม่มีประสิทธิภาพ คณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งก็ไม่น่าไว้วางใจ ยิ่งช่วงที่ขนย้ายหีบบัตรเลือกตั้งอาจจะมีการ

วางแผน ท้องถิ่นนับจำนวนคนได้ง่ายกว่า เป็นหน่วยเล็ก” (สัมภาษณ์นาย ข ผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกอบต.หนองไผ่แก้ว เมื่อวันที่ 18 ตุลาคม 2554)

5. จิตสำนึกความเป็นประชาธิปไตย เนื่องจากโอกาสที่ประชาชนจะรวมตัวกันเปิดเสรีประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน คงปฏิเสธไม่ได้ว่า การเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน หรือ เออีซี ในปี พ.ศ. 2558 ซึ่งจะมีประชากรรวมกันมากกว่า 560 ล้านคนจะส่งผลกระทบต่อระบบการเมืองภาพรวม ซึ่งทุกฝ่าย จะเข้าถึงข้อมูลข่าวสารอย่างเป็นระบบและตรวจสอบความถูกต้อง ซึ่งสิ่งนี้จะนำมาซึ่งการพัฒนาระบอบ การปกครองแบบประชาธิปไตยได้อย่างมีประสิทธิภาพ จะปลูกจิตสำนึกการมีส่วนร่วมของประชาชน ทั้งทางด้านการเมือง การเศรษฐกิจ และวัฒนธรรม ตัวอย่างคำสัมภาษณ์ ดังนี้

“ประชาชนมีความรู้มากขึ้น เข้าใจกฎหมายการเลือกตั้ง รักประชาธิปไตย” (สัมภาษณ์นาย ผ.ม.25 ธรรมภิบาลจังหวัดชลบุรี เมื่อ 25 เมษายน 2554)

“ประชาชนออกไปเลือกตั้ง ตามกฎหมาย รัฐธรรมนูญ และผลประโยชน์ หรือเกิดความประทับใจกับนโยบายของผู้สมัครรับเลือกตั้ง” (สัมภาษณ์นาย ผ.ม. 3 ผู้มีสิทธิเลือกตั้งเขตอำเภอบ้านบึง เมื่อ กรกฎาคม 254)

ผู้สมัครรับเลือกตั้ง ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาประชาธิปไตยว่า “องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องพัฒนาการให้ความรู้ด้านประชาธิปไตยกับประชาชน ประชาชนต้องรู้หน้าที่พัฒนาการศึกษาของประชาชน”

“เนื่องจากประชาชนไม่เข้าใจหลักประชาธิปไตย อปท.จึงต้องส่งเสริมให้เข้าใจ” (สัมภาษณ์นาย ก ผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกเทศบาล เมื่อวันที่ 28 กันยายน 2554)

การเสริมสร้างความรู้เกี่ยวกับประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ที่เน้นย้ำ ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง การออกไปใช้สิทธิ์

การแสดงความเห็นสนับสนุน คัดค้านอย่างมีเหตุผลและมีใจเป็นธรรม การยอมรับในเสียงข้างมากและเคารพในเสียงข้างน้อย การเสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม การมีวินัย โดยเฉพาะการไม่ฝ่าฝืนกฎเกณฑ์ของสังคม และ ปฏิบัติตามประเพณีอันดีงามของสังคม

พระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ.2551 ตามมาตรา 21 ให้สภาองค์กรชุมชนตำบล มีภารกิจดังนี้ (1) ส่งเสริมและสนับสนุนให้สมาชิกฯ อนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดีของชุมชนและของชาติ และ (4) เสนอแนะปัญหาและแนวทางแก้ไขและการพัฒนาต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อนำไปประกอบการพิจารณาในการจัดทำแผนพัฒนา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (5) เสนอแนะปัญหาและแนวทางแก้ไข หรือความต้องการของประชาชนอันเกี่ยวกับการจัดทำบริการสาธารณะของหน่วยงานของรัฐหรือองค์กร

ปกครองส่วนท้องถิ่น (6) จัดให้มีเวทีการปรึกษาหารือกันของประชาชนเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการให้ความคิดเห็นต่อการดำเนิน โครงการหรือกิจกรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือหน่วยงานของรัฐหรือเอกชนที่มีผลหรืออาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมหรือทรัพยากรธรรมชาติ

สุขภาพอนามัย คุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชน (อ้าง พระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ.2551) ดังตัวอย่างคำสัมภาษณ์ ซึ่งข้อมูลที่ได้

ภายหลังเมื่อเกิดพระราชบัญญัติฉบับนี้แล้วพบว่าในหลายพื้นที่ ได้ริเริ่มดำเนินการ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในการกระตุ้นความรู้สึกแบบประชาธิปไตย และปลูกฝังจิตสำนึกความเป็นพลเมือง

6. การล้อมวลชน ล้อมวลชนในพื้นที่ก็ถือว่าเป็นตัวจักรสำคัญในการพัฒนาประชาธิปไตยในท้องถิ่นอีกรูปแบบหนึ่ง โดยเฉพาะ กลุ่มการเมืองที่มีเครือข่ายวิทยุชุมชน ดังนั้นวิทยุชุมชนจึงเป็นอีกเครื่องมือที่ช่วยประชาสัมพันธ์ นักการเมือง ผลงานนโยบาย รวมทั้งการโจมตีฝ่ายตรงข้ามอย่างสุภาพ

ดังตัวอย่างคำสัมภาษณ์ผู้สมัครรับเลือกตั้งที่มีสื่อโฆษณา จากการสังเกตในพื้นที่จะพบว่า การดำเนินการด้านวิทยุชุมชนค่อนข้างจะเอื้อผลประโยชน์ให้กับกลุ่มการเมือง คำสัมภาษณ์ผู้สมัครรับเลือกตั้ง เช่น

“ทีมเรา มีวิทยุชุมชนเป็นของเราเอง ซึ่งก็ได้ทำการประชาสัมพันธ์การหาเสียงให้กับกลุ่มมาตลอดเวลา มีการจัดกิจกรรมให้กับประชาชนในชุมชน เช่น คำอวยพรในวันเกิด การประชาสัมพันธ์ งานของหน่วยงานภาครัฐ ท้องถิ่นและแจ้งเหตุการณ์เพื่อให้ทันต่อเหตุการณ์ต่างๆ” (สัมภาษณ์ นาย ก ผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล เมื่อวันที่ 28 กันยายน 2554)

ผู้สมัครรับเลือกตั้งอีกคนหนึ่งให้ข้อมูลว่า “มีนักการเมืองท้องถิ่น ที่ใช้การปล่อยข่าวทำลาย คู่ต่อสู้ทางวิทยุชุมชน” (สัมภาษณ์นาย ข ผู้สมัครรับเลือกตั้งอบต.หนองไผ่แก้ว เมื่อวันที่ 18 ตุลาคม 2554)

สื่อ ที่ปรากฏในจังหวัดชลบุรี ส่วนใหญ่จะเป็นหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น ที่ได้รับความสนใจ

จากผู้สมัครรับเลือกตั้ง ให้ลงโฆษณา รณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง อีกทั้งเป็นช่องทางประชาสัมพันธ์การเมืองท้องถิ่น ผลงานของผู้บริหารท้องถิ่นที่ปรากฏให้เห็นนอกจากข่าวทั่วไปแล้ว

จากการวิจัยในเขตอำเภอบ้านบึง ยังไม่พบว่ามีผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นเจ้าของหนังสือพิมพ์ แต่มีการสนับสนุนเงินให้กับหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นอยู่เรื่อยๆ และการวางแผน

หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นส่วนใหญ่ก็จะนำไปให้กับผู้นำท้องถิ่นที่ใช้บริการและแจกจ่ายแก่ประชาชนตามโอกาสที่เหมาะสม ประชาชน

ส่วนใหญ่จะติดตามนโยบาย หรือติดตามการทำงานผ่านชุมชน หรือกลุ่มต่างๆ มากกว่าที่จะติดตามทางหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น และวิธีการประชาสัมพันธ์ก็แพงกว่าวิทยุชุมชน และการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายก็ไม่ง่ายเท่ากับวิทยุชุมชน

นับแต่มี พระราชบัญญัติการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ศ. 2551 ซึ่งตามใบอนุญาตประกอบกิจการบริการสาธารณะ โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อการกระจายข้อมูล

ข่าวสาร เพื่อส่งเสริมความเข้าใจอันดีระหว่างรัฐกับประชาชน การกระจายข้อมูลข่าวสารเพื่อการส่งเสริม สนับสนุนในการเผยแพร่และให้การศึกษาแก่ประชาชนเกี่ยวกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข บริการข้อมูลข่าวสารอันเป็นประโยชน์สาธารณะแก่คนพิการ คนด้อยโอกาส หรือกลุ่มความสนใจที่มีกิจกรรมเพื่อประโยชน์สาธารณะหรือบริการข้อมูลข่าวสาร และเป็นที่ต้องการของชุมชนหรือท้องถิ่น (พระราชบัญญัติการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ศ.2551 ส่วนที่ 1 มาตรา 10 (1) (ค) และ (2))

ประชาชนในพื้นที่ ที่ติดตามข่าวสาร พฤติกรรม แนวคิดของนักการเมือง และนำมาช่วยในการตัดสินใจเลือกผู้แทน เพราะบางครั้งวิทยุชุมชนก็ทำหน้าที่ กลุ่มสนทนาปัญหาของบ้านเมืองได้เหมือนกับสภาภาพของชุมชนทั่วไป

ดังนั้น ถ้าสื่อมวลชน คำนึงถึงการทำข่าว ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการเลือกตั้งให้ เป็นกลางได้ทั้งก่อนการเลือกตั้ง ระหว่างการเลือกตั้ง และหลังการเลือกตั้ง เป็นการนำผลงานของผู้บริหารมาเผยแพร่

อย่างเป็นธรรม ก็จะเป็นการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยได้อีกทาง และการตรวจสอบการทำงานของกลุ่มการเมืองอย่างมีประสิทธิภาพ เพราะสื่อท้องถิ่น นับว่าอยู่ใกล้กับกลุ่มการเมือง และประชาชนมาก

ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และสังเกตการณ์ในช่วงของการเลือกตั้งท้องถิ่น พบว่าประชาชนบางคนให้ข้อมูลว่า ผู้สมัครรับเลือกตั้งได้จ่ายเงินให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง แต่เมื่อถึงเวลาบางคนก็ไม่เลือกให้ทั้งที่ ได้รับเงินมาแล้ว และ บางราย/ บางกลุ่มเกิดการข่มขู่กันบ้างเพราะเหตุไม่ได้รับเลือกที่เกิดเหตุการณ์รุนแรงกรณีฆ่าหวัคะแนนลูกน้องคนสนิทของผู้มีอำนาจก็มี และที่น่าสนใจประชาชน

ส่วนใหญ่ไม่ได้มองว่าการแจกเงินเป็นการทำลายประชาธิปไตยแต่มองว่าเป็นการแลกเปลี่ยนตอบแทนซึ่งกันและกัน

ผู้วิจัยสังเกตว่า การสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ มีข้อมูลที่น่าสนใจว่า ปัญหาอุปสรรคที่พบน่าจะเกิดความขัดแย้งทางการเมือง ระหว่างผู้แข่งขันกันเอง ที่อาจจะต้องสืบทอดการจ่ายเงินเพื่อแข่งขันกันให้สูงกว่าคู่แข่ง นอกจากนี้บางรายยังมองเป็นความไม่มีประสิทธิภาพขององค์กรที่จัดให้มีการเลือกตั้งและไม่ควรมีองค์กร กกต. ท้องถิ่น เพราะไม่มีเสถียรภาพ ส่วนใหญ่พบว่า คณะกรรมการการเลือกตั้ง ส่วนใหญ่ก็มีความสัมพันธ์ส่วนตัวกับผู้สมัครรับเลือกตั้ง

ซึ่งสอดคล้องกับผู้ที่มีสิทธิเลือกตั้ง บางคน ให้ข้อมูลว่าไม่พบว่ามี การข่มขู่ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง แต่กลุ่มการเมืองซึ่งเป็นผู้สนับสนุนกลุ่มการเมือง มีการกล่าวหากระทบกันแต่ไม่รุนแรง ช่วงที่เดินรณรงค์หาเสียง และมีข่าวลือว่าอีกฝ่ายมีการจ่ายเงินแต่ก็ไม่มีหลักฐานหรือไม่สามารถชี้ชัดถึงการกระทำความผิดในขั้นตอนของการเลือกตั้งได้

ผู้วิจัยพบว่า ข้อมูลในส่วนของ ปัญหาและอุปสรรคในการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ นั้น ผู้ให้สัมภาษณ์ให้ข้อมูลไม่ค่อยชัดเจน ไม่สามารถอนุมานคำตอบของผู้ถูกสัมภาษณ์ได้ว่า ปัญหา อุปสรรค ในการแลกเปลี่ยนนั้นใช่ปัญหาที่แท้จริงหรือไม่ หรือเป็นเพียงการตกลงที่ไม่ประสบความสำเร็จ

ในการต่อรองกันมากกว่า ส่วนความเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตย ประชาชนไม่ได้ให้ความสำคัญว่าประเด็นเนื้อหาประชาธิปไตยเป็นอย่างไร

ผู้มีสิทธิเลือกตั้งบางคนให้ ข้อมูลว่า มีปัญหาในการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์เพราะว่า เมื่อมีการแจกเงินให้แล้ว ก็ไม่ได้ เลือกลงคะแนนเสียงให้และก็ได้ให้ข้อมูลว่า หัวคะแนนที่รับเงินมาจากผู้สมัครรับเลือกตั้งนั้น ไม่ยอมจ่ายเงินให้ตามจำนวน แต่ท้ายที่สุดก็ตรวจสอบเจอ โดยคนใกล้ชิดของผู้สมัคร มีการข่มขู่ทำร้ายกัน แต่ก็ได้ลงมือทำจริงๆ หรือ เป็นแค่เพียงการข่มขู่ และนั่นเป็นอุปสรรคทำให้ ผู้สมัครรับเลือกตั้งไม่สามารถชนะการเลือกตั้งได้ว่าที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งให้ความเห็นว่า มีการรับเงินจริงแต่ไม่ลงคะแนนหรือกาติมของตนจริง แต่ก็ไม่ได้ทำอะไร หรือ แม้แต่กลุ่มหัวคะแนนที่เราไปไว้ใจ ก็มีการเบี่ยงเงินจำนวนที่จะจ่ายจริง โดยตั้งใจจ่ายไม่ครบตามจำนวน

จากการสังเกตและสอบถาม ประธานชุมชน ซึ่งเป็นผู้ที่รู้ปัญหา หรืออุปสรรคว่ามีการร้องเรียน ว่ามีการซื้อเสียง จะเห็นว่า ถึงแม้จะมีกระบวนการเลือกตั้ง หรือหน่วยงานที่เข้ามาจัดการ

การเลือกตั้ง มีผู้มีสิทธิสมัครเข้าร่วมสังเกตการณ์ต่างๆ มีเจ้าหน้าที่ประจำหน่วย แต่ขั้นตอนของการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ส่วนใหญ่จะพบก่อนจัดให้มีการเลือกตั้งประมาณ 60 วัน ตามกฎหมายของการเลือกตั้ง นอกนั้นเมื่อเลือกตั้งเสร็จก็จะมีการมอบผลประโยชน์อีกครั้งหรือหลายครั้งแล้วแต่ความสำคัญของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

พบว่า การช่วยเหลือหลังการเลือกตั้งก็มีความสำคัญไม่น้อย เพื่อให้เป็นฐานเสียงต่อไปในอนาคต การอุปถัมภ์ก็จู่โจมต่อกันก็จะถูกสานต่อภายใต้การแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ที่ไม่มีที่สิ้นสุด

ปัญหาที่พบในกระบวนการ ก็คือมีการเบียดเงิน หรือ หัวคะแนนอมเงิน ส่วนอุปสรรคในกระบวนการได้แก่ กกต.จังหวัดไม่มีประสิทธิภาพ คณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งก็ไม่น่าไว้วางใจ

ช่วงที่ขนย้ายหีบบัตรแล้วมีการวางแผนกระทำการทุจริต และกฎหมายก็ยังล่าหลังเช่นเรื่องการติดประกาศหาเสียง ที่บางกลุ่มการเมืองนำป้ายมาติดต่อกันยาว จนไม่มีที่ว่างให้กับคู่แข่ง

ปัญหาที่สำคัญของผู้สมัครรับเลือกตั้ง ที่ตั้งใจจ่ายเพื่อให้ชนะการเลือกตั้ง เกิดการทุจริตในกระบวนการแลกเปลี่ยน และในคนก็ให้ข้อมูลใกล้เคียงกันว่า ผู้ที่รับเงินมาแล้วจ่ายไม่เต็มตามที่รับเงินมา (การยักยอกเงิน) ซึ่งผู้สมัครรับเลือกตั้งถึงแม้ว่าจะเตรียมการเป็นอย่างดีก็มีโอกาสพลาดได้

จากการเก็บข้อมูลและการสังเกตในพื้นที่ เป็นไปตามทฤษฎีการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ที่พบว่า กระบวนการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์มีมูลเหตุจูงใจระหว่างมนุษย์ในการสนองความต้องการจำเป็นของผู้แลกเปลี่ยน และจะกลายเป็นแบบอย่างของความประพฤติในสังคม และแบบอย่างของการกระทำระหว่างกัน นั้นไม่เพียงแต่ช่วยให้มนุษย์สนองความต้องการจำเป็นเท่านั้น แต่จะมีผลกระทบต่อรูปแบบของโครงสร้างทางสังคมซึ่งจะเกิดขึ้นภายหลังในสังคม และกลายเป็นประเพณีที่ซึมซับในสังคม

การใช้สิทธิเลือกตั้ง ในแต่ละครั้งจากการสังเกตก็พบว่าประชาชนส่วนใหญ่ก็ใช้ดุลยพินิจในการเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้ง แต่ก็มีเสียงให้ได้ยินเสมอว่ามีการแจกเงินในพื้นที่ ถึงแม้ว่าจะมีหน่วยงานภาครัฐ กกต. เอกชน ช่วยกันรณรงค์เรื่องการไม่ขายสิทธิซื้อเสียง แต่ก็ยังมีความพยายามที่จะแจกเงินให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ดังนี้แล้ว การแสดงความคิดเห็นของประชาชนในการเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งภายใต้การรับเงินยังคงมีความจำเป็นในระบบการเลือกตั้งของไทยต่อไป เนื่องจากประเทศไทยมองว่าเป็นความสัมพันธ์กันในรูปแบบพึ่งพาอาศัยกัน

กล่าวได้ว่า เงินมีความสำคัญต่อการชนะการเลือกตั้ง แม้จะไม่สามารถระบุได้อย่างแน่ชัดว่า ผู้มีเงินเท่านั้นที่จะชนะการเลือกตั้ง แต่เงินก็ทำให้เกิดความได้เปรียบ

ถ้าถูกใช้ในการเลือกตั้งทุกระดับ และเป็นสิ่งที่จำเป็นต่อการดำรงชีพของทุกคน เป็นสิ่งที่มีมูลค่าในการต่อรอง และแลกเปลี่ยน แล้วเห็นภาพที่ชัดเจนแน่นอนกว่าสิ่งใดจากพฤติกรรมที่ผู้วิจัยได้พบและทราบข้อมูล ผู้วิจัยเห็นว่า ความสัมพันธ์เหล่านี้เป็นไปในลักษณะเชิงอุปถัมภ์ ซึ่งมีทั้งรูปแบบฉันทน์เพื่อน หรือระหว่างบุคคลสองคนที่มีสถานภาพแตกต่างกัน โดยที่อีกฝ่ายมีตำแหน่งอำนาจ หรือทรัพยากรมากกว่าอุปการะอีกฝ่ายหนึ่งที่มาพึ่งพิง หรือขอความคุ้มครองหรือการ

อุปถัมภ์ค้ำชู เป็นการแลกเปลี่ยนที่เป็นส่วนตัวและบางครั้งก็มีระบบการต่อรองเข้ามาเกี่ยวข้องในขั้นตอนด้วย ซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีการแลกเปลี่ยน หรือ ตามระบบอุปถัมภ์ในสังคมไทย

กล่าวโดยภาพรวมของการศึกษาวิจัย พบว่าขั้นตอนการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ระหว่างผู้มีสิทธิเลือกตั้งกับผู้สมัครรับเลือกตั้งมีทั้งแบบให้โดยตรง และโดยผ่านคนกลาง ซึ่งผู้วิจัยถือว่าเป็นทางอ้อม และเงื่อนไขข้อตกลงในการแลกเปลี่ยนก็ได้แก่ เงิน สิ่งของ คำมั่นสัญญาต่างๆ ในประเด็นของการวิเคราะห์หาข้อมูลปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการได้แก่ การทุจริตในขั้นของการแลกเปลี่ยนที่อาจอนุมานได้ว่าไม่เป็นไปตามที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งต้องการ

ประกาศคณะกรรมการการเลือกตั้ง ที่ห้ามมิให้ผู้สมัครกระทำการเพื่อจูงใจผู้มีสิทธิเลือกตั้งได้แก่ จัดทำ ให้ เสนอให้ สัญญาว่าจะให้ หรือ จัดเตรียมเพื่อจะให้ทรัพย์สิน หรือ ผลประโยชน์อื่นใดทั้งทางตรง ทางอ้อม หรือ การจัดเลี้ยง ตลอดจน การหลอกลวง บังคับขู่เข็ญ การใส่ร้ายป้ายสีด้วยความเท็จหรือการปราศรัยด้วยข้อมูลที่ไม่เป็นความจริง หรืออื่นๆ นั้น ผู้วิจัยพบว่า ทั้ง 2 ฝ่ายต่างก็ทราบ

ข้อระเบียบเกี่ยวกับเรื่องนี้ จากการสังเกต พบว่าประชาชนไม่ได้ให้ความสนใจในข้อกฎหมาย หรือระเบียบการเลือกตั้งหากแต่มีทัศนคติที่ดีต่อระบบอุปถัมภ์

ในการสร้างฐานอำนาจทางการเมืองของกลุ่มการเมืองในท้องถิ่น ประกอบด้วยปัจจัยการให้ผลประโยชน์และการอุปถัมภ์สมาชิกภายในกลุ่ม การให้ผลประโยชน์และการอุปถัมภ์กับภายในกลุ่มผู้รับเหมาะก่อสร้าง ข้าราชการส่วนท้องถิ่น นักการเมือง คณะกรรมการชุมชน หรือผู้นำที่มีอิทธิพลในพื้นที่ และความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นก็มีความลึกซึ้ง

ในการเลือกตั้งท้องถิ่น หรือการเลือกตั้งทั่วไป ยังมีความจำเป็นอย่างสูงที่จะต้องประยุกต์หลักเกณฑ์ต่างๆ เพื่อให้สอดคล้องกับขนบธรรมเนียม ค่านิยมในการอุปถัมภ์ช่วยเหลือกันในสังคม เพราะเป็นเรื่องของผลประโยชน์ที่ต่างฝ่ายต่างได้รับ

วัฒนธรรมอุปถัมภ์นิยม จึงเป็นวัฒนธรรมที่มีลักษณะช่วยเหลือเกื้อกูลกันระหว่างผู้มีอำนาจกับผู้ที่ไม่มีอำนาจหรืออยู่ใต้อำนาจ

จากการวิจัย หากประชาชนได้ทราบและติดตามดูแลการปฏิบัติงานของผู้ที่เราเลือกอย่างใกล้ชิดและไม่ยอมรับในพฤติกรรมของการคอร์รัปชันทั้งเชิงนโยบาย หรือผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับผู้เข้ามาปกครอง ตลอดถึงต่อต้านการบริหารงานที่ไม่โปร่งใส ไม่ยึดหลักธรรมาภิบาล หรือพยายามหลีกเลี่ยงทำตามกฎระเบียบ สังคมในท้องถิ่นก็จะเป็นสังคมประชาธิปไตยอย่างแท้จริง